

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA



RIJEC

BROJ 1110

26. SRPNJA 2024. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257



9 771451 425001



Grlić Radman u posjetu Srbiji

**Nastavak dijaloga
o otvorenim pitanjima**

SADRŽAJ

5

Skupština grada Subotica
Mira Tumbas
nova vijećnica DSHV-a



10

Bunari u Tavankutu i Mirgešu presušili
Spas se traži
kod susjeda
i na većim dubinama



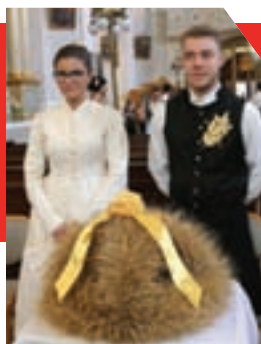
12

vlč. Vinko Cvijin, župnik župe
Uskrsnuće Isusovo u Subotici
**»Tko Boga traži,
taj će ga i pronaći«**



20

Dužionica u Somboru
Devet desetljeća
zahvale naroda i crkve



28

Naši gospodarstvenici (CXCII.)
**»Put je trnovit kada si
u nečemu prvi«**



30

Seminar bunjevačkog stvaralaštva
u Tavankutu
**Svatovske pjesme,
plesovi i običaji**



OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Preradovićeve 11
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Mira Tumbas (predsjednica), vlč. Josip Ivešić,
Mirjana Stantić, Gordana Jerković, Nevenka
Tumbas, Renata Kuruc, Marica Stantić, Ama-
lija Šimunović, Željka Vukov

v. d. RAVNATELJICE:

Mirjana Trkulja
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)

Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)
Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
Zvonko Sarić
(novinar)
Jelena Dulić Bako
(novinarka)
Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)
LEKTOR:
Zlatko Romić
TEHNIČKA REDAKCIJA:
Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)
FOTOGRAFIJE:
Nada Sudarević
ADMINISTRACIJA:
Branimir Kuntić
(tajnice@hrvatskarijec.rs)
Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)



Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju



»Dobar dan za srpsko-hrvatske odnose«

Kako se i vidi i na našoj naslovnici, glavna tema u proteklih sedam dana bio je posjet ministra vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske **Gordana Grlića Radmana** Hrvatima u Srbiji i njegov susret sa srpskim kolegom **Markom Đurićem**. Poruke s ovih sastanaka su sljedeće: iskazana je daljnja potpora Hrvatske projektima koji unaprjeđuju položaj Hrvata u Srbiji a s druge strane istaknuta je potreba rada na rješavanju otvorenih pitanja između dviju država.

A otvorenih pitanja koja opterećuju srpsko-hrvatske odnose nije malo i njima se bave međudržavna povjerenstva/komisije. Pitanja se tiču različitih područja: nestalih osoba, položaja manjina, granice, pravosudne suradnje, povrata kulturnih dobara, sukcesije (pokretne i nepokretne imovine bivše države, mirovina...)... Ta su pitanja otvorena već dugo, praktički od raspada bivše države.

Prije prošlotjednog, posljednji sastanak šefova diplomacije dviju država, tada **Ivice Dačića** i Gordana Grlića Radmana, dogodio se u siječnju 2023. u Subotici. Tada su dvojica ministara »dogovorili korake koji će prethoditi njihovom bilateralnom susretu, koji ima za cilj smanjiti razlike u stavovima Beograda i Zagreba«. Susreli su i od tada dva puta premijeri Srbije i Hrvatske **Ana Brnabić** i **Andrej Plenković** (travnja 2023. u Zagrebu i lipnja 2023. u Subotici). Vrlo je važno napomenuti kako su svi ovi susreti bili neslužbeni, na marginama nekih drugih događaja.

A kada je u pitanju rad povjerenstava zaduženih za otvorena pitanja, u proteklih godinu i pol (od prošlog susreta ministara vanjskih poslova) nije se desilo mnogo toga: konkretno, održan je jedan sastanak povjerenstava Srbije i Hrvatske za nestale osobe. Kada su u pitanju manjine, posljednja (inače 7. po redu) sjednica Međuvladina mješovita odbora za pitanje položaja hrvatske manjine u Srbiji i srpske manjine u Hrvatskoj održana je još u siječnju 2018. godine.

Nakon ovogodišnjih izbora, i u Srbiji i u Hrvatskoj formirane su nove vlasti (doduše predvođe ih stranke – Srpska napredna stranka i Hrvatska demokratska zajednica – koje su to činile i ranije), i ovo je od tada prvi susret visokih dužnosnika dviju država. Svaki susret važan je za bilateralne odnose te je za pozdraviti »dobar dan za srpsko-hrvatske odnose«, kako ga je nakon susreta s kolegom Grličem Radmanom ocijenio srpski ministar vanjskih poslova Marko Đurić. No ipak, važnije je sačekati i vidjeti što će biti urađeno na rješavanju otvorenih pitanja.

D. B. P.

Stručni skup za odgojitelje, učitelje i nastavnike hrvatske nastave izvan Hrvatske

Edukacija nastavnog kadra

Agencija za odgoj i obrazovanje, u suradnji sa Središnjim državnim uredom za Hrvate izvan Republike Hrvatske, jedanput godišnje organizira međunarodni stručni skup za odgojitelje, učitelje i nastavnike pripadnike hrvatske nacionalne manjine i hrvatskog iseljništva. Ovu aktivnost Agencija za odgoj i obrazovanje provodi od 2006. godine. Teme stručnog usavršavanja su vezane uz hrvatski jezik i književnost, povijest, umjetnost, kulturnu i prirodnu baštinu te tradicijsko naslijeđe.

Ove godine međunarodni stručni skup održan je od 17. do 20. srpnja na Filozofskom fakultetu u Splitu. Sudjelovalo je 33 odgojitelja, učitelja i nastavnika koji rade s pripadnicima hrvatske nacionalne manjine u okviru redovne osnovnoškolske i srednjoškolske nastave u sustavima odgoja i obrazovanja država u kojima Hrvati imaju status nacionalne manjine. Sudionici su bili iz Kanade, Mađarske, Srbije (15 sudionika) i Švedske.

Članica Izvršnog odbora Hrvatskog nacionalnog vijeća zadužena za obrazovanje **Nataša Francuz** ističe kontinuiranu potporu koju ovdašnji nastavni kadar dobiva od Agencije za odgoj i obrazovanje. »Napomenula bih kako je Agencija za odgoj i obrazovanje jedina koja nama kao manjini u Srbiji pruža ovakav vid stručnog usavršavanja. Dogovor od prije nekoliko godina je da mi idemo na ljetnje stručne skupove, jednom godišnje posjetimo neku od podružnica Agencije, što je uglavnom u Osijeku jer nam je najbliži i da oni svake druge godine dođu k

nama sa svojim savjetnicima kako bi održali jedan veliki stručni skup. Mi smo ograničeni, svake godine dobijemo kvotu od petnaest mjesta, gledamo da uvijek pošaljemo na skup one koji prošle godine nisu išli. Ove godine smo poslali odgojitelje, učitelje koji predaju izborni predmet hrvatski s elementima nacionalne kulture, nastavnike u osnovnim školama i profesore iz srednjih škola. Posebnu pozornost obratili smo na teritorijalnu zastupljenost, bilo je polaznika od Subotice, Sombora, Monoštora, Berega i Lemeša do Šida. Ujedno, naši prosvjetni djelatnici tamo imaju priliku upoznati i Hrvate iz drugih zemalja, razmijeniti iskustva, ideje i primjere dobre prakse. Želim ovim putem zahvaliti Agenciji na prilikama koje nam pružaju, mi s tim možemo nagrađivati naše prosvjetne djelatnike pored samog usavršavanja koje dobijaju. Svakako nas raduje to što je stručni skup za sljedeću godinu već dogovoren, što govori o kontinuitetu potpore koju dobivamo od Agencije«, rekla je Nataša Francuz.

Skup je svečano otvorila **Daria Kurtić**, v. d. ravnateljice Agencije za odgoj i obrazovanje. Nositelji programa stručnoga skupa bili su viši savjetnici Agencije, znanstvenici te vrsni učitelji praktičari promovirani u zvanje savjetnika. Osim predavanja i radionica, program je obuhvaćao posjete lokalitetima kulturno-povijesne baštine u Splitu i okolici.

I. U.



Mira Tumbas vijećnica DSHV-a u Skupštini grada Subotica

»Vijećnik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini u Skupštini grada Subotica **Marin Piuković** zbog preuzimanja drugih obveza i zauzetosti na poslovima u hrvatskoj zajednici u Republici Srbiji, u dogovoru s vodstvom DSHV-a, podnio je ostavku na tu dužnost. Piuković je predsjednik Mladeži DSHV-a te će biti više angažiran u koordiniranju i operativnom radu u stranačkim poslovima«, navodi se u priopćenju ove stranke.

»Naravno, ostajem dio tima DSHV-a, a ovim činom poslao sam jasnu poruku da se i djelom zalazem za deakumulaciju dužnosti unutar strukture hrvatske zajednice koju razvijamo. S druge strane, na ovaj način moći ću se predanije i u većem ne samo vremenskom obimu posvetiti stranačkim aktivnostima«, izjavio je u povodu toga predsjednik Mladeži DSHV-a Marin Piuković.

Na njegovo vijećničko mjesto, kao sljedeći kandidat DSHV-a na izbornoj listi »Za pravednu Suboticu«, na sjednici Skupštine grada Subotica izabrana je diplomirana građevinska inženjerka **Mira Tumbas** iz Tavankuta.

»Nova vijećnica DSHV-a u Skupštini grada Subotica je profesorica u Politehničkoj školi u Subotici, aktualna je



predsjednica HKPD-a *Matija Gubec* i vijećnica Hrvatskog nacionalnog vijeća u Republici Srbiji. Tumbas je svojim dosadašnjim radom u hrvatskoj zajednici očitovala profesionalnost i odgovornost, te vjerujemo da će na isti način raditi i kao vijećnica DSHV-a u Skupštini grada Subotica«, navodi se u priopćenju.

»Iza naše izborne platforme – programski okupljene oko artikuliranja interesa i potreba hrvatske zajednice na teritoriju Grada Subotice s ciljem ostvarivanja naše ravnopravnosti – stali su svi kandidati na izornoj listi, što znači da će ona biti sastavni dio zalaganja i vijećnice Tumbas. Ovakvi postupci su dio raširenih političkih praksi, a kolega Piuković je djelom pokazao da mu 'funkcije' nisu na prvom mjestu nego

rad za dobro zajednice«, izjavio je tim povodom predsjednik DSHV-a **Tomislav Žigmanov**.

»Čast mi je biti vijećnica Skupštine grada Subotica u ime DSHV-a i izborne liste 'Za pravednu Suboticu'. Nastojat ću svojim radom doprinosti ostvarivanju naših ciljeva, a to su ravnopravnost u svim aspektima života i rada«, izjavila je novoizabrana vijećnica DSHV-a u Skupštini grada Subotica Mira Tumbas, prenosi Press DSHV-a.

DSHV želi suradnju s vlastima u Šidu

U Općini Šid ovih dana konstituirana je nova lokalna vlast na čijem čelu će biti predsjednik Općine **Zoran Semenović**. U svojoj objavi na Facebooku, Demokratski savez Hrvata u Vojvodini čestitao je Semenoviću na izboru za prvog čovjeka općine dodajući kako žele »izgrađivati suradnju na dobro stanovnika ove općine, Hrvata, koji, usprkos tome što su treći po brojnosti narod, nemaju gotovo uopće manjinsku infrastrukturu koju, primjerice, ovdje imaju Slovaci«.

»Kazat ćemo samo da u naseljima Batrovci, Sot i Ljuba hrvatski jezik ima status službenoga, što nije adekvatno primijenjeno. Naš se jezik izučava u školama u Sotu, a značajni potencijal da se hrvatska nastava organizira i u Batrovcima, Ljubi, Šidu, Batrovcima i Vašici nije isko-

rišten. Od općinskih struktura tražit ćemo i uređivanje primjerenog mjesta komemoracije tragedije srijemskih Hrvata 1990-ih. Sakralna baština vezana za hrvatski katolički put u ovoj je općini vjerojatno najizrazitija u odnosu na sve ostale u Srijemu, te je crkvama i drugim katoličkim sakralnim objektima u Jameni, Moroviću, Batrovcima, Vašici, Šidu, Kukujevcima, Gibarcu, Sotu, Ljubi, Erdeviku i Staroj Binguli potrebna pozornost i, sukladno potrebama Srijemske biskupije, pomoć. Konačno, mogućnosti suradnje sa susjednim područjima u Republici Hrvatskoj ostale su vrlo slabo iskorištene. Želimo vidjeti promjene i u tom smislu«, poručuju iz DSHV-a.

H. R.

Hrvatski ministar Gordan Grlić Radman u posjetu Srbiji

Nastavak dijaloga o otvorenim pitanjima

Ministar Grlić Radman je naglasio kako će Vlada Hrvatske nastaviti pružati snažnu podršku Hrvatima u Srbiji kroz različite projekte * »Želimo vidjeti stalni i kontinuirani rad na unaprjeđenju položaja hrvatskog naroda u lokalnim samoupravama i različitim institucijama i nivoima vlasti«, rekao je ministar Đurić

Ministar vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske **Gordan Grlić Radman** boravio je u petak, 19. srpnja, u radnom posjetu Srbiji gdje se prvo sastao s predstavnicima hrvatske zajednice u Srbiji – predsjednikom Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Tomislavom Žigmanovim** i predsjednicom Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasnom Vojnić**, a potom i s ministrom vanjskih poslova Republike Srbije **Markom Đurićem**.

Ovom prilikom Grlić Radman je naglasio kako će Vlada Hrvatske nastaviti pružati snažnu podršku Hrvatima u Srbiji kroz različite projekte, među kojima su i tri kapital-

na. Kada je u pitanju sastanak šefova diplomacije Srbije i Hrvatske, naglasak je bio na rješavanju otvorenih bilateralnih pitanja a poslani su i poruke unaprjeđenja odnosa dviju država.

Daljnja potpora kapitalnim projektima

Tijekom posjeta hrvatskoj zajednici u Srbiji ministar Grlić Radman prvo je posjetio Demokratski savez Hrvata u Vojvodini a potom i Hrvatski dom – Maticu gdje se susreo s predstavnicima Hrvatskog nacionalnog vijeća, Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata i NIU *Hrvatska riječ*. Na-



Izjave za medije u Subotici: Jasna Vojnić, Gordan Grlić Radman, Tomislav Žigmanov



Ministri vanjskih poslova Gordan Grlić Radman i Marko Đurić

kon dvaju sastanaka, ministar Grlić Radman obišao je vrtić *Marija Petković – Sunčica* u Subotici čiju je dogradnju financirala Vlada Republike Hrvatske.

Kako je ovom prigodom istaknuto, Hrvatska je podržala tri kapitalna projekta ovdašnjih Hrvata. Prvi je bio izgradnja Hrvatskog doma – Matice u Subotici, kao sjedišta profesionalnih institucija hrvatske zajednice, drugi *Rasti gdje si posijan* vezan je za dogradnju i adaptaciju vrtića u Subotici i Tavankutu a treći je projekt izgradnje sedam »malih matica« u mjestima u kojima Hrvati žive.

»Hrvatska Vlada će i dalje podupirati sve one kapitalne projekte od interesa za hrvatsku zajednicu ovdje kako bi se osnažio položaj Hrvata u Vojvodini, u Srbiji«, rekao je Grlić Radman na konferenciji za medije u Subotici.

Kako je dodao, otvorena su pitanja zapravo legacija prošlosti, raspada bivše države, pitanja koja su adresirali i puno ranije kod drugih ministara vanjskih poslova.

»Nadamo se da ćemo s novom Vladom u čijem sastavu je i gospodin **Tomislav Žigmanov** imati otvoren i konstruktivan dijalog koji će dovesti do pozitivnih pomaka«, rekao je Grlić Radman te je podsjetio kako Hrvatska i dalje inzistira na reciprocitetu zajamčenih mandata za Hrvate u Srbiji kakve imaju Srbi u Hrvatskoj.

Predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić** istaknula je da je podrška koju Vlada Hrvatske pruža Hrvatima, osim moralne i političke, vidljiva i kroz njen ulazak u Hrvatski sabor gdje su počeli rješavati mnoga konkretna otvorena pitanja.

»Na današnjem susretu s ministrom vanjskih poslova razgovarali smo o puno toga, kao što je na primjer zastoj u primitku u hrvatsko državljanstvo, otimanje kulturne baštine, vidljivost Hrvata u Republici Srbiji, kao i o drugim temama koje se tiču prava hrvatske manjine. Tijekom

razgovora smo napravili 'update' projekata ali povod i centralno događanje današnjeg dana je ono što je ministar Grlić Radman inicirao a to je bilateralni susret s ministrom vanjskih poslova Srbije. Nama je to možda još dragocijenije i očekujemo da se otvorena pitanja, jedno po jedno, počnu rješavati i da se ne završi sve na protokolarnim susretima. Sigurna sam da će do toga jednom doći«, rekla je Vojnić.

Predsjednik DSHV-a Tomislav Žigmanov pozdravio je napore koji se čine kako bi se ponovno otvorili razgovori o rješavanju odnosa između dviju država.

»**A**ko se ne provode bilateralni susreti na najvišim razinama vlasti, osim zastoja u napretku međusobnih odnosa dvaju država, hrvatska zajednica u Srbiji i srpska zajednica u Hrvatskoj te su koje snose velike posljedice. Neka otvorena pitanja puno jednostavnije bi se rješavala kada bi se ovakvi bilateralni susreti učestalili«, kaže predsjednica HNV-a Jasna Vojnić.

»Vjerujemo da to može dodatno pospješiti pozitivne procese kojima smo svjedoci kada je u pitanju društveni položaj hrvatske zajednice u Srbiji. Razgovarali smo o brojnim postignućima koje smo u nekoliko posljednjih godina ostvarili. Najjače postignuće je skidanje stigme s Hrvata kao eventualnih neprijatelja unutar našega društva, dekonstrukcija negativnih stereotipa koji postoje kada su u pitanju Hrvati u Srbiji. To je za posljedicu imalo i relaksira-



Sastanak u Hrvatskom domu – Matici

nje velikog broja građana kada je u pitanju spremnost da iskazuju interes za očuvanje svog identiteta te doprinose radu institucija hrvatske zajednice a s druge strane i mi kao zajednica uspjeli smo kroz participaciju u određenim društvenim procesima ostvarivati rezultate. Govorili smo i o nedavnim izbornim ciklusima, ponovnim dobijanjem pozicije ministra u Vladi Srbije, razgovorima koje imamo s vladajućom Srpskom naprednom strankom i predsjednikom **Aleksandrom Vučićem** o razvoju naše participacije kada su u pitanju i lokalne razine vlasti. Govorili smo o platformi djelovanja kada su u pitanju interesi i potrebe hrvatske zajednice od pitanja koja se tiču komunalne infrastruktura pa smo dotakli pitanje vodovoda u Tavankutu i mogućnosti da kroz IPA programe prekogranične suradnje tražimo sredstva za takvo nešto, o potrebi osnivanja Hrvatske drame u Narodnom kazalištu u Subotici i drugim temama koje se tiču vrlo konkretnih zahtjeva kada je u pitanju rješavanje određenih interesa pripadnika hrvatske zajednice«, rekao je Žigmanov.

»Mi nismo politička stranka foteljaša, niti smo Agencija za zapošljavanje, mi smo politička organizacija koja hoće biti dio procesa u kojima se donose odluke, ali hoćemo ravnopravnost i jednakost pripadnika hrvatske zajednice, otvorenost javnog sektora za zapošljavanje i rješavanje višegodišnjih, višedecenijskih pitanja koja nisu riješena«, naglasio je Žigmanov.

Dodao je kako je bilo riječi i o pitanju zajamčenih mandata, obimu financijskih sredstava koje zajednica ima na raspolaganju, uključivanju u procese donošenja odluka kada su u pitanju odnosi s Hrvatskom i o nekim očekivanjima kada je u pitanju razvoj inkluzivnih politika od strane institucija Hrvatske.

Đurić: Intenziviranje rada zajedničkih povjerenstava

Nakon sastanaka u Subotici ministar Grlić Radman boravio je u Novom Sadu gdje se susreo s ministrom vanjskih poslova Srbije **Markom Đurićem**. Sastanak je održan u zgradi Pokrajinske vlade a poslije razgovora ministri su obišli Spomen dom bana Josipa Jelačića u Petrovaradinu.

Ministar Đurić je kazao kako je Srbija zainteresirana da s Hrvatskom ima »dobre, stabilne, kvalitetne i obostrano korisne odnose«.

»Danas je jedan dobar dan za srpsko-hrvatske odnose i mogu reći da smo na sastanku razgovarali o tome na koji način da otvaranjem otvorenih pitanja iz prošlosti trasiramo odnose za budućnost. Srbija je veoma zainteresirana da sa svojim susjedom Hrvatskom ima dobre, stabilne, kvalitetne i obostrano korisne odnose i mislim da predstavnici hrvatskog naroda u Hrvatskoj i srpskog naroda u Hrvatskoj mogu predstavljati snažan i postojan most za suradnju između naše dvije zemlje i naša dva društva. Na kraju krajeva, mislim da smo mi apsolutno jedni drugima potrebni u regionalnom susjedstvu i u kontekstu rješavanja i unaprjeđenja položaja naših dviju zajednica, što je ujedno čvrsto opredjeljenje Republike Srbije. Srbija je ponosna na nacionalne zajednice koje u njoj žive, na inicijativu predsjednika **Vučića** da se zajedničkim sredstvima realizira ovaj projekt revitalizacije kuće bana Jelačića i ona će uskoro biti u punoj funkciji očuvanja kulturnog, nacionalnog, duhovnog identiteta hrvatskog naroda ovdje u Srbiji. Mi isto tako želimo vidjeti stalni i kontinuirani rad na unaprjeđenju položaja hrvatskog naroda u lokalnim samoupravama, u različitim institucijama i na različitim nivoima vlasti, i



Sastanak u DSHV-u

činjenica da gospodin **Žigmanov** i Hrvatsko nacionalno vijeće već sudjeluju aktivno u tom procesu, dobro govori o namjerama naše Vlade. Istodobno i s mnogo elana, energije i strasti želimo vidjeti unaprjeđenje položaja srpske zajednice u Hrvatskoj», kazao je Đurić. Ministar Đurić je najavio intenziviranje rada povjerenstava za rješavanje otvorenih pitanja između Srbije i Hrvatske što treba stvoriti institucionalne pretpostavke da odnos dvije države u budućnosti može napredovati. Dodao je i da je dogovoreno imenovanje koordinатора zajedničkog povjerenstva sa srpske strane.

»Ključne riječi za budućnost Srbije i Hrvatske su poštovanje i izgradnja povjerenja dva slobodarska i slobodoljubiva naroda o čemu svjedoči i davnija povijest u kojoj naši odnosi nisu bili zasnovani samo na sukobima kao tijekom 20. stoljeća. S mnogo energije ćemo raditi na rješavanju otvorenih pitanja i truditi se da budućim generacijama, kao što je moj kolega rekao, ostavimo u naslijeđe neku drugu vrstu političke paradigme. Znam da to nije lako i da često nije ni popularno i ove komisije neće imati lak ni jednostavan zadatak ali smatram da je odgovorno i Srbija je čvrsto opredijeljena za dobrosusjedske odnose. U europskom okviru mi smo već spomenuli da ćemo do 2027. zaokružiti sve reforme potrebne za učlanjenje Srbije u EU i smatramo da je nacionalni interes Srbije njegovanje i unaprjeđenje odnosa sa susjedima«, rekao je Đurić.

Grlić Radman: Pitanja se nisu mijenjala

Ministar Gordan Grlić Radman je rekao da su razgovarali o unaprjeđenju položaja hrvatske manjine u Srbiji ali i o otvorenim pitanjima koja su naslijeđena od raspad bivše države.

»Hrvatska je imala Domovinski rat, obrambeni rat i postoji puno tragičnih agendi koje možemo razmatrati u jednom zajedničkom i dogovornom ambijentu, kao što smo već dulji niz godina pokušavali i s prethodnicima i danas sam dobio uvjerenje u razgovoru s ministrom Đurićem, u jednom ozračju međusobnog povjerenja, da to možemo nastaviti. Pitanja su ista, ona se nisu mijenjala, ono što je najvažnije ne samo u bilateralnom već i univerzalnom, humanitarnom, ljudskom, civilizacijskom smislu je pitanje potrage za nestalima. Hrvatska još uvijek traga za 7797 nestalih, njihove obitelji traže mjesto ukopa da mogu zapaliti svijeću, položiti vijenac, a jednako tako je važno i pitanje komemoriranja logoraša koji su bili zatočeni u Srbiji. Zatim je važno i procesuiranje ratnih zločina i suradnja na tome, a naravno mislim da ćemo raditi i na obnovi rada povjerenstava. Devet povjerenstava je bilo formirano i radilo je, ali zbog različitih okolnosti njihov rad je stao i treba ga nastaviti a kolega Đurić je obećao da će razgovarati sa svojim kolegama kako bi se obnovio rad tih povjerenstava«, rekao je Grlić Radman.

Prema njegovim riječima, Hrvatska podržava put Srbije k Europskoj uniji, ali je važno riješiti otvorena bilateralna pitanja, kao i usklađivanje Srbije sa zajedničkom vanjskom i sigurnosnom politikom EU.

»U vrlo izazovnoj geopolitičkoj situaciji važno je promovirati regionalnu stabilnost i dobrosusjedske odnose. Čini mi se da nam je to zalog za budućnost. Moramo priznati prošlost kakva je bila, ali i u sadašnjosti rješavati ono što nas opterećuje kako bismo pozitivno gledali u budućnost u interesu dvije zemlje i budućih generacija«, kazao je Grlić Radman.

H. R.

Bunari u Tavankutu i Mirgešu presušili

Spas se traži kod susjeda i na većim dubinama

»Imam četiri bunara i nijedan nema vode. Osušili su mi se rajčica i vinova loza u dvorištu. Pijem svakako kupljenu vodu, ali zalijevati i prati ne mogu uopće«, kaže Jelena Cifra

Dugogodišnji problem nedostatka vodovodne mreže u Tavankutu i Mirgešu posljednjih godina eskalira svakoga ljeta, kada uslijed suše nestane vode u bunarima. Tako su i sada pojedini mještani ovih naselja primorani tropske vrućine preživljavati bez vode u kući! Oni koji imaju mogućnosti i dođu do slobodnog bunardžije, buše dublje bunare, a oni koji ne, vodu donose od susjeda.

Ipak, rješenje problema se nazire budući da je završena projektno-tehnička dokumentacija koju je financirala Pokrajina za izgradnju vodovodne mreže, a kako iz Grada navode, mreža bi možda mogla biti završena do sljedećeg ljeta. O ovome problemu pričalo se i na prošlotjednom sastanku predstavnika Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini s ministrom vanjskih i europskih poslova Hrvatske **Gordanom Grlićem Radmanom**. Kako je predsjednik stranke **Tomislav Žigmanov** istaknuo, razgovaralo se o mogućnosti da se kroz IPA programe prekogranične suradnje traže sredstva.

Najkritičniji bunari na 10 m

Za to vrijeme **Zvonko Moravčić** iz Gornjeg Tavankuta (Lebović kraj) u kući nema vode već tri tjedna!

»Na drugom placu imamo dubinski bunar. Ondje odem i napunim cisternu i tako nabavljamo vodu koju koristimo za kuću. Mislim da ću bušiti novi bunar kako bi probali izbjeći ovo u budućnosti«, kaže Moravčić.

Žiteljka Gornjeg Tavankuta, također iz Lebović kraja, **Anica Lebović** isto je ostala bez vode.

»Nitko u susjedstvu nema vode. Morali smo staviti novu pumpu, pa sad imamo vode za nas, ali susjedi se i dalje bore. Uopće ne zalijevamo, ni vrt, ni travu. Zvala sam sve koga sam mogla. Iz *Vodovoda* su mi rekli – samo da dobijemo odobrenje i odmah smo tamo kod vas i kopamo u Tavankutu. E sad, kakvo odobrenje, ja nemam pojma, je li to do mjesne zajednice ili ne znam, znam samo da nemamo vode.«

Slična situacija je i u Vuković kraju gdje stanuje **Jelena Cifra**: »Imam četiri bunara i nijedan nema vode. Osušili su mi se rajčica i vinova loza u dvorištu. Pijem svakako kupljenu vodu, ali zalijevati i prati ne mogu uopće. Jučer

je bio majstor i savjetovao da produbimo bunar, promijenimo pumpu, stavimo potapajuću motor i ne znam što sve ne. Ali tko će to sada raditi? Juče smo uspjeli ispumpati četiri-pet kablova vode i to sam odnijela u podrum i jedan dio izlila u kadu, ali ta voda je žućkasta, puna je pijeska. Ništa ne mogu raditi bez vode, sada imam te neke rezerve, ali to se sve ugrijalo«.

Stipan Sarić, voćar iz Donjeg Tavankuta kaže kako je vodu ponovno dobio tek nakon što je promijenio pumpu. »Stavio sam drugu pumpu koja vuče s 10 metara. Prethodno smo produžili i gumu i šahtu, na kraju je došla i nova pumpa. Pala je razina vode sigurno, svi u susjedstvu imaju isti problem, a mi moramo stalno zalijevati jer nam se voćnjaci suše.«

Sarićeva susjeda **Nevenka Farkaš** se za sada oslanja na pomoć susjeda kod kojih ide po vodu.

»Od Sarićevih donesem vodu u balonima za malo veće potrebe. Nikad ne puštam vodu, ne zalijevam ništa, eventualno kada se tuširam, a i to ako uspijem, pokušat ću večeras ponovno, ali ne vjerujem da ću imati vodu za večeras jer mi voda danas jako slabo curi. Susjed preporučuje da stavim novu pumpu, kaže kako je to nekih 13 tisuća dinara, ali to si ne mogu priuštiti sada. Mogu vam reći kako mi je jako teško. Vodu nemam nekih pet dana. Svi pričaju u selu kako nemaju vodu. Ako svi ostanemo skroz bez vode htjela sam zvati mjesnu zajednicu ili vatrogasce da dođu s cisternom da nam donesu vodu jer ne znam kako ćemo se drukčije snaći.«

Na suprotnom kraju Donjeg Tavankuta, u naselju Dikanovac dobili smo sličan odgovor i od **Sande Benčik**: »Veliki je problem s vodom. Kod mnogih mještana bunari su presušili, a kod puno njih je isto kao i kod nas voda otišla dolje te smo spuštali cijevi i stavljali jače pumpe kako bismo ponovno dobili vodu.«

Da nije ovo prva godina kako se Tavankučani suočavaju s nestašicom vode u bunarim podsjeća i **Mero Davčik** iz Gornjeg Tavankuta koji uslužno kopa bunare. Kaže on kako je prije dvije godine bila slična situacija ovoj.

»Voda se povuče dolje i onda treba ići za njom, a pitanje je kad će se ona vratiti ili uopće neće. Po mom mišljenju, ona će se vratiti, ali treba sačekati. Kad se stabilizira situacija u gornjem slijevu Dunava, a tamo sada ima vla-

ge i kiše, voda će se polako vratiti natrag ali joj treba dati vremena», kaže Davčik.

Kako kaže Mero, u Tavankutu voćnjaka svakako gotovo više i nema, ali su zato proizvođači paprike trenutačno na najvećem udaru.

»Generalno puno se vuče voda, ali ozbiljniji veliki bunari ne bi trebali tako utjecati na one pliće, barem ne ova-ko brzo. Ovo nije problem samo u Tavankutu, recimo u Žedniku i Bačkoj Topoli je ista situacija kao i kod nas, drastično opada razina vode. Ovaj problem nije posljedica prekomjernog zalijevanja ili nešto slično, već je nešto što se svugdje događa čak i ondje gdje se mnogo manje zalijeva nego kod nas«, kaže Mero.

»Imamo puno bunara na 9 ili 10 metara koji su sada kritični. Radimo bunare na 50 metara s potapajućim motorima jer je to neko sigurnije rješenje. U suštini, nije nestalo vode, samo su plitki šahtovi. Voda se spustila, ali

»Naša 'prva voda' koja je na dubini do 10 m je gotovo svugdje presušila. Napadnuta nam je i 'druga' koja je na 40-50 m, ali ta je lošije kvaliteta od prve, puna je željeza. Koliko sam čuo, u nekim dijelovima Mirgeša i Tavankuta nestaje čak i te 'druge vode'. Najsigurnija je 'treća', koja se izvlači s dubine od 100 m. Ondje vode ima, ali nema svatko mogućnost kopati tako dubok i skup bunar. Za naše selo je rješenje vodovodna mreža. Nadamo se da ćemo uskoro vidjeti i neke radove oko toga, a velika je stvar što je projektno-tehnička dokumentacija gotova«, kaže Vojnić Mijatov.

Osim nedostatka vode, ističe on i problem tavankutske kakvoće vode. Kaže, voda im je, i kad je imaju, zagađena i loša za ljudsku uporabu.

»Mi imamo pješčano tlo, koje je veoma porozno i lako upija sve pesticide kojima se špricaju voćnjaci. Također, svatko od nas u dvorištu pored bušenog bunara ima koji metar dalje i septičku jamu. Sve to dospijeva u našu vodu koju vadimo iz bunara, koja nam je jedina voda za sve kućanske potrebe«, ističe Vojnić Mijatov.

Iz Zavoda za javno zdravlje Subotica kažu kako je ove godine na gotovo polovici uzetih uzoraka iz Gornjeg i Donjeg Tavankuta voda bila neispravna te da bi najsigurniji način opskrbom vodom za piće u ovim naseljima bio putem vodovoda.

»Tijekom 2024. u Gornjem Tavankutu uzeto je devet uzoraka (u četiri različita objekta) na mikrobiološko ispitivanje, a četiri uzorka na fizičko-kemijsku analizu. Pet uzoraka je bilo mikrobiološki neispravno, a u dva uzorka fizičko-kemijski parametri nisu odgovarali normama. U Donjem Tavankutu je uzeto deset uzoraka (u četiri različita objekta) na mikrobiološko ispitivanje i tri uzorka na fizičko-kemijsko ispitivanje. Dva uzorka su bila mikrobiološki i fizičko-kemijski neodgovarajuća«, rekla je spec. dr med. **Zorica Mamužić Kukić** iz Zavoda.

Prema podacima iz Zavoda, ove godine su uzeta dva uzorka u OŠ *Matija Gubec* u Gornjem i Donjem Tavankutu gdje je bio po jedan neispravan u oba objekta te tri uzorka na mikrobiološku ispravnost u objektu *PU Naša radost* u Donjem Tavankutu gdje su sva tri bila ispravna.

S obzirom na to da u naseljima Gornji i Donji Tavankut (kao i Mirgeš) ne postoji komunalni vodovod, kontrolira se voda u pojedinim objektima od javno-zdravstvenog značaja koji se opskrbljuju vodom za piće iz vlastitih vodnih objekata.

I. B. / J. D. B.



Iz Zavoda za javno zdravlje Subotica kažu kako je ove godine na gotovo polovici uzetih uzoraka iz Gornjeg i Donjeg Tavankuta voda bila neispravna te da bi najsigurniji način opskrbom vodom za piće u ovim naseljima bio putem vodovoda.

nitko ne želi dokopavati šahtove. Ima tko ne može, ali većina ne želi to raditi. Šaht više ne može biti na dva metra kao što je to nekad bilo, nego bi trebao ići na četiri metra. Fizički mi ne stižemo obići sva kućanstva jer nas nema dovoljno, tako da nastaje panika i zbog toga«, pojašnjava Davčik.

I kad je ima, loše je kvalitete

Član Savjeta Mjesne zajednice Tavankut i predsjednik Mjesnog odbora DSHV-a u Tavankutu **Tomica Vojnić Mijatov** ističe kako je problem nedostatka vodovoda i presušivanje bunara u ljetnim mjesecima nešto s čime se Tavankučani suočavaju godinama unazad. Kaže, razne vlasti su obećavale svašta ali oni su još uvijek bez vode.



vlč. Vinko Cvijin, župnik župe Uskrsnuće Isusovo u Subotici

»Tko Boga traži, taj će ga i pronaći«

Intervju vodila: Ivana Petrekanić Sič

Na području Subotice i okolnih naselja sve je više mladih svećenika/župnika koji s novom energijom, entuzijazmom i idejama pristupaju svojoj službi te u svojim župama, djelujući proaktivno, unose brojne novine. Čine to dijelom u želji da zadrže postojeće, kao i da privuku nove, prije svega mlade vjernike. Jedan od njih je, na više polja aktivan, vlč. **Vinko Cvijin**, od prije tri godine župnik župe Uskrsnuće Isusovo u Subotici.

► U župi Vajska i Bođani službovali ste sedam godina i devet mjeseci. Odrasli ste na Bikovu kraj Subotice, što znači da Vam je blizak seoski odnosno vjerski život u manjoj sredini. Kako ste se snašli na Vašoj prvoj službi i kakve dojmove nosite s nje?

Prije svega, smatram važnim pojasniti da se svećenikom, odnosno župnikom postaje, dakle radi se o procesu sazrijevanja koji se paralelno odvija tijekom bavljenja

»Gospodin nadahnjuje sadržaj, a na meni je kako ću ga izreći. Svi smo mi svećenici različiti ljudi i vjerujem da bi naši vjernici voljeli da smo najbolji u svemu, no takav 'majstor' se još nije rodio * Jako mi je drago razgovarati s našim mladima jer smatram da imaju odlične temelje koje su dobili u svojim obiteljima i pravo je uživanje raditi s njima * Saznanja iz psihoterapeutske prakse prvenstveno mi pomažu da bolje razumijem sebe, a onda pomognem i drugima, bilo preko ispovijedi, bilo kroz razgovor. Rad na sebi je proces koji traje cijeli život, no, odnekud treba početi i znati što je ono što želimo promijeniti«, ističe vlč. Vinko Cvijin

ovom uzvišenom službom. Slično kao što i s očinstvom započinje proces učenja kako odgajati maleno biće koje potpuno ovisi o roditeljima. Kada sam postao župnik, do izražaju su došli moji strahovi, nesigurnosti, odgoj prilikom odrastanja na salašu, školovanje i život u internatima, iskustva koja sam stekao od svećenika, bilo pozitivna ili negativna – sve su to osjetili ljudi kojima sam bio poslan. Proces mog svećeničkog sazrijevanja započeo je u studenom 2013. godine kada sam imenovan upravitelem župe sv. Jurja u Vajskoj i sv. Ilije u Bođanima. Dobili su župnika koji je imao čitavih četiri mjeseca svećeničkog iskustva, 25 godina života i 150 kilograma s velikom tendencijom rasta. Unatoč tomu, bio sam jako lijepo prihvaćen i dočekan, no, nije nam bilo lako. Vajska je jedno idilično podunavsko mjesto koje u sebi sadrži nekoliko nacionalnosti i mentaliteta. Što se katolika tiče, ima Hrvata Šokaca, koji su prije više od 330 godina došli iz Gradovrha, zatim Hrvata iz okoline Sasine, Ključa, Sanskog mosta i Zovika, koji su 60-ih godina doselili u te krajeve, katolika Mađara koji su uglavnom starije dobi i nekada su bili brojniji, te katolika Roma koji su vremenom postali najbrojnija skupina među njima. Sve ovo spominjem radi razumijevanja šire slike, a to je da je isključivo crkva ove različite mentalitete koji su često bili u sukobima držala na okupu. Pa tako je onda i uloga župnika bila ne samo moliti s vjernicima, nego im i pomoći da, unatoč svojim razlikama i nesuglasicama, žive kao jedna zajednica. Da bi to župnik mogao, mora ih jako dobro upoznati, drugim riječima, mora disati s njima.

Bođani su dakako sasvim druga priča. Maleno vojvođansko selo, gdje se i dan danas krdo krava može vidjeti kako jednom od glavnih ulica odlazi na pašnjak. Mjesto gdje su vjernici katolici pretežito Šokci, a nekolicina su katolici istočnoga obreda. To je jedino mjesto u našoj biskupiji gdje je malena crkva posvećena sv. Iliji. Bođanci su divni ljudi koji iskreno vole svoje selo i svoju crkvu, i župnika koji im dolazi iz Vajske, ali to ne ide uvijek tako brzo, niti lagano. Bilo je potrebno vrijeme da se bolje upoznamo i zavolimo. Sve u svemu, ove dvije župe će uvijek biti moja prva ljubav koja me je oblikovala u svećenika kakav sam danas.

► Nakon spomenutih bačkih naselja, prije tri godine dolazite u rodnu Suboticu, s jedne strane veću,

a s druge poznatu sredinu gdje ste postavljeni za župnika župe Uskrsnuće Isusovo. Je li to bila velika promjena za Vas i u čemu je razlika biti župnikom u seoskom u odnosu na gradsko okruženje?

Sve je drugačije. Mentalitet, sredina, potrebe vjernika, očekivanja, pa čak i komunikacija. Opet sam se našao na novom početku koji je u meni potaknuo promjenu i nastavak sazrijevanja. Svaki kršćanin, pa samim tim i svećenik, uvijek mora raditi na sebi. Trebalo mi je godinu dana da se iz jednog mješovitog mentaliteta prebacim u drugi. Ono što se u bivšim župama događalo na mjesečnoj razini, ovdje se događa na tjednoj. Grad ima drugačiji ritam i mnogo je više ljudi. Samo na prometnu buku, drugi miris kuće i puno više ljudi na svetim misama, trebalo mi je neko vrijeme da se naviknem. Ono što bih posebno izdvojio jest da ovu župu vode vjernici zajedno sa mnom, a bogatstvo jest veliki aktivizam i brojne inicijative. Među njima mnogi se ističu po izvanrednim organizacijskim sposobnostima, akademskom obrazovanju, postignućima u privatnim firmama, duhovnosti unutar svojih obitelji ili pak aktivnostima u drugim područjima naše hrvatske zajednice. Riječju, kotač se ovdje sam okreće, a na župniku je samo usmjeravati ga.

► Koje ste novine donijeli u tzv. Malu crkvu i njezinu župu?

Važno je shvatiti da se mi svećenici nadovezujemo jedni na drugoga. Život župe Uskrsnuća Isusova nije započeo mojim dolaskom, niti će završiti mojim odlaskom. Ja danas baštinim plodove rada mons. **Bele Stantića** i preč. **Marijana Vukova** koji su ostavili veliki pečat ovoj zajednici. Svi smo mi različiti ljudi, i sasvim je prirodno da imamo različite prioritete. Ipak, u ovoj župi, što god se radilo, bilo da je u pitanju adaptacija kuće, župnog ureda, sakristije ili stepeništa na Kalvariji, bilo bi nemoguće bez materijalne i fizičke potpore župljana i drugih donatora, tako da najveća zasluga pripada njima. Osim toga, bilo je projekata potpomognutih i posredstvom Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske ili pak kao prošle godine izgradnja parkinga iza crkve, uz pomoć Grada Subotice.

► U svijetu ste i novinarstva, i to od 2018. godine kada ste postavljeni za urednika katoličkog mjesečnika **Zvonik**. Kako ste se snašli u uredničkoj službi i

kako bi ste opisali rad ovog mjesečnika u proteklih šest godina otkako ste odgovorni za njega – njegov sadržaj, suradnike, uvjete rada, važnost, misiju...

Zvonik je jedan živi »organizam« koji me već šest godina iz mjeseca u mjesec iznova iznenađuje. Za čitatelje je to časopis, a za mene su to dopisnici i suradnici s kojima ispunjavamo i uređujemo prazne stranice. Volim javno posvjedočiti da je *Zvonik* moj mjesečni podsjetnik kako Bog uistinu nemoguće može učiniti mogućim, počevši od toga da sam upravo ja urednik. Mjesečno na izradi i uređenju *Zvonika* sudjeluje 16 svećenika, tri redovnika/redovnica i oko 30 vjernika laika. Svaki tekst koji se u nje-

Ono što bih posebno izdvojio jest da ovu župu vode vjernici zajedno sa mnom, a bogatstvo jest veliki aktivizam i brojne inicijative. Među njima mnogi se ističu po izvanrednim organizacijskim sposobnostima, akademskom obrazovanju, postignućima u privatnim firmama, duhovnosti unutar svojih obitelji ili pak aktivnostima u drugim područjima naše hrvatske zajednice. Riječju, korač se ovdje sam okreće, a na župniku je samo usmjeravati ga.

mu nalazi napisan je iz ljubavi i darovan našim čitateljima. Kao mjesečnik, *Zvonik* je informativnog i formativnog karaktera, što znači da se u njemu nalaze rubrike koje izvještavaju o događajima diljem naše biskupije i okolice, te rubrike koje obrađuju teološke i duhovne teme koje našim čitateljima mogu pomoći u snaženju vjere. Tko god je radio na nekom od ovakvih poslova izdavanja tjednika ili mjesečnika zna kako to nije niti malo jednostavan posao. Ipak, ako i samo jednu osobu dotakne neki od naših tekstova, cijela misija vrijedi.

► **Spomenimo i to da ste u Subotičkoj biskupiji angažirani u tiskovnom uredu. Na koji način?**

Ured za medije, odnosno tiskovni ured Subotičke biskupije oformljen je u proljeće 2022. godine s namjerom pojačanja prisutnosti i vidljivosti biskupije na internet platformama te brže i bolje informiranosti vjernika o događanjima kako u našim centralnim institucijama, tako i u našim župama. Duže vrijeme je u izradi bio dvojezični sajt na kojem se mogu pronaći razne informacije o župama, svećenicima naše biskupije ili pak proteklim događanjima. Postoji i facebook stranica koju uređuju djelatnice ureda na hrvatskom jeziku **Željka Vukov**, i na mađarskom jeziku **Silvia Szerencse**. Predstojnici ureda su preč. **Józsa Gáspár**, kancelar Subotičke biskupije i moja malenkost, na hrvatskom jeziku.

► **Hrvatsko nacionalno vijeće od 2016. godine provodi program »Profesionalna orijentacija« za učenike sedmih razred osnovne i trećih razreda srednje**

škole. U njemu ste u nekoliko navrata sudjelovali i Vi. U kojoj ulozi i što biste rekli o važnosti ovog programa?

U program profesionalne orijentacije sam bio uključen od samih početaka. Oduvijek sam imao afiniteta prema radu, razgovorima i savjetovanjima djece, mladih i odraslih, a kada je još prije osam godina začeta ta ideja vrlo rado sam se odazvao i uključio. Zajedno sa sadašnjom predsjednicom HNV-a, a tadašnjom aktivisticom u Udruzi *Naša djeca* **Jasnom Vojnić** osmislili smo program u kojem ćemo izdvojiti našu djecu na tjedan dana u prirodu, bez mobitela i pomoći im da iz najdublje nutrine osvijeste mogućnosti, želje i čežnje za onim za što su stvoreni. Božji plan za njihov put bio je neizostavni dio tog promišljanja te smo tako od početka u ovaj program ugradili i duhovnu komponentu. Jako mi je drago razgovarati s našim mladima jer smatram da imaju odlične temelje koje su dobili u svojim obiteljima i pravo je uživanje raditi s njima. U početku se ovaj program odvijao u Bruškoj kraj Benkovca, a posebnu čar je imalo i vrijeme korone kada smo ga privremeno izmjestili u Međugorje. Blagodati i posijano sjeme vjerujem da će tek početi nicati.

► **Udruga Naša djeca unatrag više godina svakog ljeta organizira ljetne škole hrvatskog jezika, kulture i duhovnosti. Na onima na Cresu i na Prviću sudjelovali ste i Vi. Na koji način?**

Sve je započelo 2013. godine na poziv tadašnjeg aktivista Udruge *Naša djeca* **Miće Skenderovića** koji me je pozvao kao duhovnu pratnju na Prvić. Iako nisam nikoga poznavao, odlučio sam poći. Moji zadaci su bili jutarnji nagovor, sveta misa i biti na raspolaganju za razgovore ili sakrament svete ispovijedi. Nikada ne znaš što te u životu čeka, pa tako tada nisam slutio da će mnogi od onih s kojima sam se na Prviću družio, danas biti moji župljani.

► **Osim pastoralnog i medijskog rada dodatno pohađate edukacije psihoterapeutskog pravca transakcionalne analize. Kako ste došli na ideju dodatnog školovanja u tom pravcu?**

Jedna od bitnih okosnica pastoralnog rada jesu i osobni razgovori s vjernicima. Lijepo je što nam se vjernici obraćaju i što imaju povjerenje u naše savjete. Najčešće su u pitanju problemi i izazovi s kojima se ljudi, odnosno obitelji ovoga doba susreću. Unatoč daru da volim slušati, prepoznati problem i želji za pomoći drugima, i sâm sam ponekad trebao pomoć. Naša služba, vjerujem kao i svako drugo zvanje, nosi puno izazova – od toga da u razmaku od svega nekoliko sati imamo krštenje, sahranu i vjenčanje, preko teških i bolnih tema razgovora pa sve do ponekad verbalnih napada koje nakon cijelog dana i povratka u praznu sobu nemaš kome ispričati. Htjeli ili ne, emocionalni život svećenika ponekad zna biti pravi *roller-coaster*. Ipak, moj Bog i dalje ima Riječi života vječnoga, no svakako nas upućuje jedne na druge kako bi podijelili bremena koja nosimo. Sasvim slučajno saznao sam da je dugogodišnja dopisnica *Zvonika*, psihologinja i psihoterapeutica **Maja Pavlov** licencirana edukatorica psihoterapeutskog pravca transakcionalne analize. Tako je u siječnju 2020. godine započeo moj edukativni pro-

ces koji se sljedeće godine formalno završava. Saznanja iz psihoterapeutske prakse prvenstveno mi pomažu da bolje razumijem sebe, a onda pomognem i drugima, bilo preko ispovijedi, bilo kroz razgovor. Rad na sebi je proces koji traje cijeli život, no, odnekud treba početi i znati što je ono što želimo promijeniti.

► **U Čikeriji, zaseoku na samom sjeveru Bačke, u ljeto 2000. godine organiziran je prvi duhovno-sportsko-rekreativni dan Čikerijada. Nakon nekoliko održanih, uslijedila je pauza od deset godina, a prethodne godine ste obnovili ovaj susret, skupa sa župnikom župe sv. Jurja u Subotici vlč. Tomislavom Vojnićem Mijatovim, te uz podršku Povjerenstva za pastoral mladih Subotičke biskupije. Opišite nam ukratko ovaj susret mladih...**

Ljetni period je idealno vrijeme za druženja, susrete i izlete. Na inicijativu vlč. **Tomislava** odlučili smo obnoviti susret mladih kod križa u šumi na Čikeriji, s tim da smo ga odlučili proširiti na djecu i mlade obitelji. Na susret se uglavnom dolazi biciklima, a krećemo iz župe Uskrsnuća Isusova. Jedan dio mladih dolazi iz Mirgeša, Tavankuta i Male Bosne. Želja nam je posvijestiti važnu vezu između fizičke rekreacije i susreta s Bogom u prirodi. Naši mladi i djeca sve više potpadaju pod utjecaj društvenih mreža, pretjeranog korištenja računala zbog igranja igrica, a sve to rezultira jednom društvenom otuđenošću i velikim manjkom fizičkog kretanja. Susret na Čikeriji započinje oko 10 sati svetom misom, a nakon toga slijede sportske igre, »igre bez granica«, vožnje konjima i špedite-rom kroz šumu, ručak i druženje. U popodnevnim satima polako biciklima krećemo nazad u grad. Prve godine su ovaj susret svojim donacijama potpomogli vjernici i mještani, a prošlu i ovu godinu uz sve njih veliku potporu imamo Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske. Budući da se vozimo 16 kilometara prometnim putem, zamolimo za pomoć prometnu policiju i privatno osiguranje kako bi sva djeca i mladi sigurno stigli na odredište. Osim njih, prati nas i vozilo firme *Venera bike* s rezervnim biciklima i priručnim alatom. Da ovo bude jedan od iščekivanih događaja svjedoči i veliki broj djece i mladih koji se na njega odazovu.

► **Sve je manje vjernika u crkvi. Može li i na koji način svećenik odnosno župnik utjecati na aktivan**



vjernički život svojih župljana, ali i generalno tzv. pasivnih vjernika?

Ne bih znao dati neki generalni odgovor. Moje metode su otvorenost, ljubaznost, susretljivost i neposrednost. Idealno je biti uvijek dostupan, ali teško ostvarivo, pogotovo kada se svi bavimo još nekim aktivnostima. Drugi vid je poraditi na javnom nastupu, odnosno propovijedi koja će držati pažnju i jednostavno rastumačiti ono što Bog svojom Riječju poručuje svima nama. Latinska mudrost kaže da se pjesnik rađa, a govornik postaje. Drugim riječima, Gospodin nadahnjuje sadržaj, a na meni je kako ću ga izreći. Svi smo mi svećenici različiti ljudi i vjerujem da bi naši vjernici voljeli da smo najbolji u svemu, no takav »majstor« se još nije rodio. Naš primjer, vodstvo i podrška mogu pomoći, no ipak moje iskustvo govori da tko Boga traži, taj će ga i pronaći.

Ivo Bačlija, hrvatski fitoterapeut i inovator podrijetlom iz Subotice

»100 posto ljubavi, 0 posto kemije«

Naš je sugovornik idejni tvorac i inovator većine proizvoda tvrtke »Matičnjak«, koja je počela kao mali obrt a danas je ugledni proizvođač zdravih pripravaka kao što su hladno prešana ulja, različiti biljni ekstrakti, funkcionalni medovi...

Ivo Bačlija jedan od najpoznatijih fito i apiterapeuta, pčelar, uzgajivač, proizvođač i prerađivač ljekovitog bilja u Hrvatskoj. No, za rubriku »Naši po svijetu« jednako je zanimljiva činjenica da je Bačlija podrijetlom iz ovih krajeva, odnosno iz Subotice, gdje je rođen 1967. godine i gdje je završio osnovnu i srednju školu.



Godine 1987. odlazi na studij u Osijek i kako kaže, stjecajem okolnosti, tj. raspadom bivše države, ostaje u Hrvatskoj. Ispostavit će se da ga je ljubav prema prirodi, predmetima biologija i kemija ali i agronomiji, što je dijelom naslijedio od oca **Pavla** koji je bio direktor u subotičkom *Agrosemenu*, odvela u smjeru pomaganja ljudima, odnosno kreiranja brojnih ljekovitih pripravaka u okviru brenda *Matičnjak* po kojemu je danas poznat. No, kako je sve počelo?

»Kad je počeo rat nisam se vraćao u Suboticu, zaposlio sam se u osječkoj mljekari i usporedno s time počeo svoj rad s ljekovitim biljem, tada sam već imao neka znanja iz tog područja. Otvorio sam već tada mali obrt pod nazi-

vom *Matičnjak*. *Matičnjak* je biljka koja ne samo da lijepo miriše već ima i brojna ljekovita svojstva. U to vrijeme sam postao i pčelar, no med nisam radio radi meda, već zbog pripravaka za liječenje ljudi, kojih ima puno i jako su moćni. A i kod meda imamo maticu, te je *Matičnjak* bilo zgodno ime koje je objedinilo ta dva moja interesiranja«, započinje svoju priču Bačlija.

Funkcionalni medovi

Nakon rata u Hrvatskoj, *Matičnjak* već 1995. na tržište plasira više proizvoda – tzv. funkcionalnih medova za koje je Bačlija dobio i nagrade kao inovator. Prva uspješnica bila mu je kombinacija s uljem od crnog kima.

»Ti su se proizvodi bazirali na kombinaciji meda i sjemenja ljekovitog bilja koje sam prešao hladnim postupkom. U sjemenu je najviše dobrobiti, tzv. aktivnih principa. To je bilo relativno novo na tržištu i medijski dobro popraćeno, mediji su dolazili na naš edukativni program *Zeleni četvrtak* u Osijeku. Tako da sam ljude uspio educirati kako prirodni proizvodi mogu biti vrlo moćni i da mogu puno pomoći kod različitih zdravstvenih tegoba. Inače, ti funkcionalni medovi imali su intrigantne nazive, jedan se recimo zove *Četiri lopova*, po legendi iz vremena kuge u Francuskoj, gdje su četiri lopova ostala živa jer su uzimala ljekovito bilje – jedan je uzimao *matičnjak*, drugi kadulju, treći majčinu dušicu, četvrti opalandu. Kako sam ja dodavao i egipatski crni kim, onda je to, kako sam volio reći, bio peti lopov, Arapin kojeg nisu uhvatili. Inače, pamtim da je crni kim rastao još kod nas u Subotici po baštama, *Agroseme* ga je prodavalo kao ukrasno bilje, bio je i jedan proizvođač kraj Somбора. Spomenuo bih i recimo proizvod – med s uljem od sikavice *Hepta sana* za dobrobit jetrene funkcije, koji je do danas zadržao to ime i koje je zaštićeno u Europskoj



uniji. Kad je u pitanju ulje od crnog kima ono se dobro pokazalo jer se Osijek tih godina 'gušio' od peludi ambrozije budući da su polja oko grada bila minirana i taj korov se nije mogao uništavati. Tako da sam s tim preparatom uspio pomoći brojnim ljudima», kaže naš sugovornik.

Rast poduzeća i konoplja

Zbog proširenja posla, iz Osijeka 2008. seli u glavni grad Hrvatske, Zagreb. Paralelno s osmišljavanjem biljnih pripravaka i savjetovanjem, Bačlija je radio na popularizaciji fitofarmacije u Hrvatskoj, te među ostalim držao i predavanja za farmaceute diljem države. Njegov mali obrt i savjetovništvo vremenom prerastaju u d. o. o. poduzeće *Matičnjak Sativa*, gdje se kao suvlasnik udružuje s investitorima. Danas se *Matičnjakovi* pripravnici proizvode u Karlovcu u poduzetničkoj zoni a njihovo poslovanje, u segmentu opremanja strojevima, podržano je i iz fondova Europske unije. Te je strojeve, kako kaže, kao inovator morao i sam osmisliti a poanta je u ekstrakciji očuvati tzv. aktivne principe biljaka.

»Zadnji projekt koji nam je 'prošao' kod europskih fondova tiče se proizvodnje 'pravog' vitamina C. To možda zvuči glupo, i s tim projektom sam odbijen tu u Hrvatskoj, ali pravi vitamin C nije onaj koji kupujemo u ljekarni. To je askorbinska kiselina koja je samo omotač pravog vitamina C i ona pomaže, ali pravi vitamin C sadrži i biljne boje koje farmacija još izgleda neće uspjeti napraviti, već to mogu samo Bog i priroda. Te biljne boje su jaki antioksidansi koji nas čuvaju što od starenja, što od teških bolesti. Taj pravi C vitamin ima još i faktor P koji čuva pletivo naših krvnih žila ili faktor J koji širi kapacitet pluća i slično. Jako je bitno stalno se usavršavati, pristupiti interdisciplinarno, evo ja se bavim i strojevima što nema puno veze s mojim obrazovanjem«, kaže Bačlija koji je inače i dugogodišnji član Društva inovatora Hrvatske.

Matičnjak danas u ponudi ima veliki broj proizvoda: hladno prešana ulja, različite biljne ekstrakte, funkcionalne medove... Zanimljivo je da je Bačlija bio i pionir ponovne proizvodnje industrijske konoplje u Hrvatskoj, što je bio pionirski pothvat koji je zahtijevao »borbu« za dozvole i što se na koncu i desilo 2012. godine.

»Morao sam se izboriti da nadležne institucije dozvole da se konoplja opet sije u Hrvatskoj, iako se do sedamdesetih godina prošloga stoljeća sijala i tu, i u Vojvodini. Bivša Jugoslavija bila je drugi ili treći izvoznik vlakana od konoplje u svijetu. Od tih vlakana se radila odjeća, imam još od moje prabake iz Subotice jednu prostirku za pokrivanje. Konoplja ne propada, prve *levisice* su napravljene od tog materijala i danas kad ih nađu negdje u preriji nisu propale. Preko veza iz Subotice uspio sam doći do jednog profesora iz Bačkog Petrovca koji je proizvodio sortu konoplje koja je bila jedina dozvoljena za sijanje prema pravilniku u Hrvatskoj. Onda sam nadležnima morao objašnjavati kako te sorte više nema, kako moraju prihvatiti neke druge i teško je to išlo. No, jedan kolumnist *Jutarnjeg lista* objavio je veliki tekst kako nama malim proizvođačima ne daju da sijemo industrijsku konoplju,



a ona se već sije svud po Europi te su, pod da tako kažem medijskim pritiskom, nadležni dali dozvolu. I tako se konoplja sije i danas na recimo dvije-tri tisuće hektara, neki su ljudi dobili posao, rade se od nje razni proizvodi«, kaže Bačlija.

Inače, *Matičnjak* osim u Hrvatskoj svoje proizvode prodaje i u Sloveniji, donekle i u Njemačkoj.

Slatki pelin i korona

Bačlija kontinuirano radi na novim pripravcima, koristeći ekstrakte biljnih ulja, vrlo rijetke esencije iz pčelinjeg društva, te aminokiseline iz proteina. Također se i educira. Godine 2015. dobio je diplomu od ustanove za

obrazovanje odraslih *Galbanum* u Zagrebu gdje je završio stručni program za fitoterapeuta. Prateći istraživanja vezana za ljekovita bilja u svijetu, Bačlija se zainteresirao i za slatki pelin, što će se pokazati posebno atraktivnim upravo za vrijeme koronavirusa. Naime, još 2015. nastao je *Macerat 14* koji predstavlja sinergiju hladno prešanog ulja sjemena egipatskog crnog kima i herbe slatkog pelina. Bačlijinu tvrdnju oko velike učinkovitosti slatkog pelina u borbi protiv virusa i bakterija, potkrijepili su i znanstvenici s nekoliko priznatih svjetskih sveučilišta objavivši istraživanja koja su pokazala kako ekstrakti slatkog pelina koče razmnožavanje i samog koronavirusa.

»Kad je bila pandemija koronavirusa, najpoznatiji instituti u Njemačkoj, Rusiji, Americi objavili su istraživanja kako ova kombinacija uspješno djeluje protiv koronavirusa jer fino ugađa našem imunostavu i čuva nas da se ne zarazimo. Kod mene u fito i apiterapeutsko savjetovalište su tada dolazile gotovo sve hrvatske televizije, ljudi su to vidjeli tako da mogu reći kako sam dobro poslovao



u to vrijeme. No, kako to već biva onda je jedna velika švicarska firma preparat kopirala od mene, samo su izmijenili omjere, što je problem u ovakvim inovacijskim projektima. S druge strane, to je za mene bila i neka vrsta časti«, priča uz smijeh Bačlija.

Prirodno protiv sintetičkog

U *Matičnjaku* je cilj da prerada biljaka bude što nježnija, da se sačuva ono što nam je priroda dala. To rade isključivo mehaničkom obradom, a njihov slogan je: »100 posto ljubavi, 0 posto kemije«.

»U industrijskoj farmaciji većina se spojeva proizvodi sintetički, oni imaju funkciju ali ni blizu kao priroda. Također, ima i poboljšivača okusa, umjetnih boja, oksida, čega kod naših proizvoda nema. U Hrvatskoj recimo ima oko 15 posto ljudi s dijabetesom, a zapravo ih je četvr-

tina. Puno ih je i diljem svijeta. A recimo silimarin i crni kim, što su potvrdila i neka istraživanja, jako uspješno snižavaju šećer u krvi«, kaže on.

No i kod uzimanja tzv. zdravih preparata, po riječima Bačlije, treba paziti, ne uzimati »sve i svašta«:

»Kod mene su u savjetovalište dolazili ljudi kojima sam prvo morao ispravljati greške kod uzimanja prirodnih preparata. Dobar primjer je recimo maslinovo ulje, ima ljudi koji se 'nalijevaju' njime a ono nema omega 3 koja je protuupalna već omega 6 koja je proupalna. Zato se maslinovo ulje u mediteranskoj dijeti jede, ne slučajno, s ribom, jer riba ima omega 3 i to je idealna kombinacija. A ljudi su iz te mediteranske dijeti istrgnuli samo ulje a zaboravili na ribu, voće i povrće«.

Veze sa zavičajem

Naš sugovornik kaže kako se rado sjeća subotičkog zavičaja, gdje je živio u naselju Ker. U Suboticu dolazi rijetko, uglavnom »po saranama«. Kaže i da prati život ovdašnjih Hrvata, u zadnje vrijeme sve češće. Redoviti je sudionik okupljanja i programa vojvođanskih Hrvata u Zagrebu.

»Umreženi smo na dnevnoj bazi preko *whats up-a*, tu razmjenjujemo informacije. *Bunjevačko prelo* u Zagrebu bilo je ove godine jako lijepo posjećeno, otimali smo se za karte. Svirao je ansambl *Hajo*, koje poznajem iz mladosti jer sam i sam bio tamburaš, svirao sam begeš u Subotičkom tamburaškom orkestru. Dobar sam prijatelj s jednim od osnivača *hajoša* i profesorom tambure **Vojom Temunovićem** s kojim sam u ranoj mladosti imao Kersku tamburašku bandu. Kako starimo nostalgija sve više vuče i sve smo aktivniji u zavičajnoj udruzi i češće se okupljamo. Jednom mjesečno se nalazim s redateljem **Brankom Ištvančićem**, bilo smo nedavno na predstavi *Avaške godine* tu u

Zagrebu, tu smo se svi skupili. Roditelji mi od '92. ili '93. godine također žive u Hrvatskoj, u Samoboru. Imam rodbine u Subotici ali i tu u Hrvatskoj. Roditelji i rodbina prate što se dešava pa mi prenose, jer sam ja stalno u nekoj žurbi. Matina rodbina je u Tavankutu, oni se čuju gotovo na dnevnoj bazi. Imamo ovdje i grupu *polivači* koja se reaktivirala ove godine. To nam je ostalo još iz 90-ih godina kada smo išli 'polivati' naše cure ovdje po studentskim domovima. Tu smo mi bunjevački Hrvati, ali smo uvukli i Srijemce. Planiramo ovaj uskrni običaj održati«, kaže naš sugovornik.

Bačlijinu vezu sa Suboticom odražava i ime **Marin** koje je dao svojem sinu.

»Tu u Hrvatskoj su me pitali otkud ime Marin kad niste s mora. A ja kažem to je kod nas u Subotici bilo često ime, koje sam upamtio i koje mi se svidjelo«.

D. B. P.



Natjecanje u pucanju bičevima

27. 7. 2024. u 18 sati

Njiva kraj crkve sv. Josipa Radnika
u Đurđinu



Devet desetljeća zahvale naroda i Crkve

HKUD Vladimir Nazor proslavio je 21. srpnja 90. Dužionicu. Bandaš i bandašica ovogodišnje Dužionice bili su Mateja Koril i Ivana Paštrović

U Hrvatskom domu u Somboru među fotografijama nekadašnjih dužionica po salašima i Somboru je i fotografija sudionika *Dužionice* iz 1935. godine. Devedeset godina kasnije ista slika samo s nekim drugim sudionicima, možda praućucima i šukunucima onih s fotografije iz '35. Ista slika i isti ponos somborskih Hrvata Bunjevaca.

»Od 1994. godine oblačim nošnju i sudjelujem na *Dužionici*. Dok su djeca bila mala bila sam na čelu povorke

»Gospodin nas uči kako nije važno koliko kruha imamo u rukama nego spremnost da te svoje ruke otvorimo i kruh koji imamo podijelimo s gladnima i potrebitima. Koliko je samo danas onih gladnih ne samo materijalnog kruha, nego kruha praštanja, pomirenja, ljubavi i razumijevanja. Molimo te Gospodine da u našem svakidašnjem životu nesebično dijelimo ono što imamo i što smo od tebe primili vjerujući kako ćeš iznova učiniti čudo i nahraniti mnoge. To bi trebala biti poruka svakoga našeg slavlja.

Svake *Dužionice* zahvaljujemo za dar, ali molimo da taj dar našim posredstvom, našim zauzimanjem stigne do onih kojima je najpotrebnije«, kazao je vlč. **Josip Pekanović**, župnik župe Presvetoga Trojstva.

»Naši stari skupljali su svako zrno žita. Danas je žetva puno lakša, ali žito i kruh ostali su simbol blagostanja«, kazao je predsjednik HKUD-a **Vladimir Nazor Tomica Vuković**.

Blagoslov Gradu Somboru

Nakon mise i posvete kruha sudionici *Dužionice* odigrali su bandašičino kolo na trgu sv. Trojstva, a zatim je posvećeni kruh u Županiji predan gradonačelniku Grada Sombora **Antoni Ratkoviću**.

»Prije 90 godina vrijedni žeteoci ručno su kosili i ispod ćudljivog neba otimali svaki snop žita. Danas je žetva posao koji suvremeni kombajni završe za nekoliko dana. Ono što je ostalo isto je zahvala somborskih Hrvata Bunjevaca Bogu za uspješno završenu žetvu i novi kruh. Ove godine Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo *Vladimir Nazor* proslavlja 90. *Dužionicu*. Zajedno s crkvom, onako kako su to radili naši preci, na misi zahvalnici posvetili smo kruh od novog žita i zahvalili se Bogu za uspješnu žetvu i novi kruh. Vama gradonačelnice Grada Sombora, gospodine Ratkoviću predajem blagoslovljen kruh od novog žita sa željom da svi građani Sombora imaju kruh na stolu i žive u blago-



sudionika, a tako je ostalo do danas«, s ponosom kaže **Kristina Pekanović**, koja je prije dvadesetak godina bila bandašica. Za godinu-dvije za ulogu bandaša i bandašice stasat će i njenih troje djece.

Dijelimo ono što imamo

Proslava *Dužionice* počela je okupljanjem sudionika u Hrvatskom domu. Uz članove *Nazora* u nošnjama, proslavi 90. *Dužionice* doprinosu dali i članovi KUD-a *Cret* iz Creta bizovačkog, te gosti iz Lemeša i Berega. Misa zahvalnica je održana u crkvi sv. Trojstva.



stanju i suživotu», kazala je predajući kruh bandašica **Ivana Paštrović**.

»Dužionica je jedna od najstarijih i najznačajnijih tradicija koja se njeguje u našem gradu. Ona ima svoju povijest, bogatstvo i religiju, te predstavlja svu ljepotu zajedništva izniklog na tlu vojvođanskih polja. Veoma sam ponosan na sve nas Somborce što danas ovom svetkovinom slavimo međusobno poštovanje, razumijevanje i posebnost. Slavimo završetak žetve, slavimo plodnost i njeno obnavljanje, kao simbol ciklične prirode

Istovremeno, ali ne skupa

Ne voljom HKUD-a *Vladimir Nazor* u Somboru, Hrvati Bunjevci okupljeni u *Nazoru* i Bunjevci okupljeni u *Bunjevačkom kolu Dužionicu* proslavljaju istog dana, ali odvojeno. Svatko ima svojeg bandaša i bandašicu, krunu, kruh, parove u nošnjama, jedna je misa, ali su društva odvojena u crkvi i svećenik posvećuje dva kruha. Odvojeno se sjedi i u Županiji gdje gradonačelnik Sombora prima dva kruha.

života. Znao je žetelac da mora podosta kisnuti i vrućina podnositi kako bi svoju obitelj hlebom, kruhom ili kruvom nahranio. Kako god ga nazivali, on ne predstavlja samo od novog žita ispečen kruh koji ste nam danas donijeli, već izvor nade, pogled u bolje sutra i blagoslov Gradu Somboru do nove žetve. Čestitam vam uspješno završenu ovogodišnju žetvu. Čestitam vam *Dužionicu*», rekao je gradonačelnik **Ratković** u svom obraćanju.

Proslava *Dužionice* nastavljena je na tradicionalnom risarskom ručku u Hrvatskom domu.

»Nadam se da ćemo iduće godine *Dužionicu* slaviti u ob-

novljenom prostoru Hrvatskog doma. Vlada Republike Hrvatske izdvojila je sredstva i *Nazor* je ušao u projekt 'sedam matica'. Mislim da Sombor to zaista i zaslužuje. Malo kvasca je dosta da ukvasa tijesto, a vas ovdje ima za deset kruhova», kazala je predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić**.

Za proslavu *Dužionice* tiskan je novi broj *Miroljuba*, lista koji od 1998. godine tiska HKUD *Vladimir Nazor*.

Kao dio proslave *Dužionice* u petak, 19. srpnja, održana je književna večer koja se organizira u suradnji s KD-om *Ivan Antunović* iz Subotice. Ove godine gost je bila UBH *Dužijanca* iz Subotice. Predsjednik UBH *Dužijanca* mons. dr. **Andrija Anišić** predstavio je u kratkim crtama desetogodišnji rad UBH *Dužijanca* i prikazani su filmovi **Zvonimira Sudarevića** *Postignuća* u kojem su okupljeni mogli vidjeti pregled onoga što je Udruga radila i što radi a zatim i kratka reportaža o *Dužijanci* u Mostaru odnosno o svečanosti otkrivanja obnovljene spomen-ploče u Blagaju. Mons. Anišić je najavio objavljivanje knjige *Spomenica 2* pod naslovom *Ponovni pohod Hrvata Bunjevaca u staru postojbinu* koja će izaći iz tiska početkom idućeg mjeseca a predstavio je i novi broj revije *Dužijanca*.

Z. V.



Dužijanica u Tavankutu

Stazama dičnih predaka



Svečanim euharistijskim slavljem u nedjelju, 21. srpnja, proslavljena je *Dužijanica* u Tavankutu. Misno slavlje predvodio je župnik župe sv. Pavla iz Bača vlč. **Marinko Stantić** uz koncelebraciju mjesnog župnika vlč. **Marijana Vukova** i mons. **Andrije Anišića**.

Ovogodišnji bandaš i bandašica su **Dario Vojnić Hajduk** i **Nikolina Kolar**, dok su mali bandaši **Nikola Skenderović** i **Natalia Gurinović**. »Krunu« tavankutske *Dužijanice* izradila je **Jozefina Skenderović**. Ona je u tehnici slame izradila maketu kapele sv. Ane u Gornjem Tavankutu, u povodu 100. obljetnice od izgradnje te crkvice.

Vlč. Marinko Stantić podsjetio je kako su bandaš i bandašica izabrani u ime cijele župe zahvaliti Bogu za plodove žita.





»Biti izabran da u ime svih Bogu kažete hvala za kruh naš svagdašnji, nije samo čast, nego i djelo koje zaslužuje da Bogu bude ugodno. S vama su risari i risaruše koji su po onoj drevnoj tradiciji, zajedno s vama bili u žetvi, odnosno ubirali plodove. Htio bih vam reći hvala što ste bili dostojni da upravo vas župnik izabere jer je u vama prepoznao vjeru. Hvala i vašim roditeljima što su vas kršćanski odgojili, usmjerili u tom pravcu i što vas danas možemo vidjeti na oltaru«, kaže vlč. Stantić.

Tavankutski župnik Marijan Vukov zahvalio je i svima koji su sudjelovali u priređenju *Dužijance*: »Hvala svima onima koji su ovog tjedna pomogli u spremanju i uređenju naše župne crkve i koji su na bilo koji način doprinijeli da ova svečanost prođe dostojanstveno i Bogu na slavu. Hvala svakom pojedincu«.

Na kraju svete mise župnik Vukov je poručio mladima: »Čuvajte običaje naše bunjevačke, ponosnog hrvatskog naroda i nastavite hoditi stazama naših dičnih i vridnih predaka«.

Svečanosti u Tavankutu, među ostalim, nazočio je i ministar za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog **Tomislav Žigmanov**. Kako je objavljeno na sajtu Vlade Srbije, Žigmanov je poručio kako je kultura za svaki narod važan resurs za očuvanje i razvoj nacionalnog identiteta, i dodao da je u tom smislu važno da se kulturno naslijeđe prenosi na mlađe generacije i da se ulažu naponi da se kulturno i umjetničko stvaralaštvo karakteristično za svaki narod na što kvalitetniji način prezentira. Dodao je i da će Vlada Srbije i to ministarstvo i dalje nastojati da afirmacija i podrška kulturi nacionalnih zajednica budu u fokusu rada.

I. B.

Dužijanca 2024. – najava

27. srpnja – Natjecanje u pucanju bičevima – njiva kraj crkve sv. Josipa Radnika u Đurđinu – 18 sati

28. srpnja – *Dužijanca u Maloj Bosni* – crkva Pre-svetog Trojstva u Maloj Bosni – 10 sati

– Konjičke utrke *Dužijanca* – Gradski hipodrom, Subotica – 14 sati

od 29. srpnja do 9. kolovoza – radionica čišćenja žita i pletenje vijenaca – dvorište župe sv. Roka, Subotica

1. kolovoza – Izložba slika s XXVII. Međunarodne likovne kolonije *Bunarić* – HKC *Bunjevačko kolo*, Subotica – 19 sati

od 1. do 3. kolovoza – XXVIII. Međunarodna likovna kolonija *Bunarić* – HKC *Bunjevačko kolo*, Subotica

4. kolovoza – *Dužijanca u Đurđinu* – crkva sv. Josipa Radnika, Đurđin – 10 sati

– *Dužijanca u Mirgešu* – dvorana mjesne zajednice, Mirgeš – 18 sati

8. kolovoza – *Književna večer* u organizaciji Katoličkog društva *Ivan Antunović* – Svečana dvorana HKC *Bunjevačko kolo*, Subotica – 19 sati

9. kolovoza – Izložba rukotvorina – Gradski trg, Subotica – tijekom dana

– Izložba radova od slame nastalih na XXXIX. sa-zivu Prve kolonije naime u tehnici slame u Tavan-kutu – predvorje Gradske kuće, Subotica – 19 sati
– *Tamburaška večer* – Gradski trg, Subotica – 20 sati

– predstavljanje bandaša i bandašice i izbor prati-laca, proglašenje najljepšeg izloga – Gradski trg, Subotica – 20.20 sati

10. kolovoza – *Svečana Večernja* – katedrala ba-zilika sv. Terezije Avilske, Subotica – 18 sati

– polaganje vijenaca od žita na spomenik Risaru i spomen-bistu Blaška Rajića – park ispred Grad-ske kuće, Subotica – 19.30 sati

– *Skupština risara* – Gradski trg, Subotica – 20 sati

– Nastup folklornih ansambala – Gradski trg, Su-botica – 20.20 sati

11. kolovoza – Središnja proslava *Dužijance 2024*. – blagoslov i ispraćaj bandaša i bandašice – crkva sv. Roka, Subotica – 9 sati

– povorka do katedrale sv. Terezije Avilske – 9.15 sati

– sveta misa zahvalnica – katedrala sv. Terezije Avilske, Subotica – 10 sati

– Svečana povorka kroz grad, predaja kruha gra-donačelniku – Gradski trg, Subotica – 12 sati

– posjet grobu Blaška Rajića – Kersko groblje, Su-botica – 19 sati

– *Bandašicino kolo* – Gradski trg, Subotica – 20 sati

25. kolovoza – *Bunaričko proštenje* – Biskupijsko svetište Gospe od suza – 10 sati

Apiterapija na pčelarstvu Periškića u Monoštoru

Njušiona Ferdinand za bolje zdravlje

»Najbolje je preventivno djelovati da do oboljenja ne dođe, da snažimo organizam, a ako do oboljenja dođe, teško da ima zdravije terapije, to jest prirodnog lijeka, od terapije pčelinjim produktima«, objašnjava Anica Periškić



Biti uspješan u poslu ne znači samo biti vrijedan i istrajan već uspješan posao zahtijeva praćenje suvremenih trendova kako u područjima u kojima se posluje tako i u aktualnosti u područjima koja su više ili manje bliska s osnovnim poslom. Znaju to i **Anica i Ivica Periškić** iz Monoštora, uspješni pčelari koji su osnovni posao – proizvodnju meda proširili ne samo na veći broj proizvoda od meda i na bazi meda već su postali dio turističke ponude Monoštora i prepoznatljiv monoštorski brend. Njihov novi poslovni pothtav je otvaranje apikomora i uvođenje apiterapije u zdravstveno-turističku ponudu pčelarskog gospodarstva. Nešto novo, ne samo za njih već i općenito na ovim prostorima.

»Prva saznanja o apiterapiji i apikomori dobili smo iz medija, a neposredna saznanja 2019. godine prilikom posjeta Sloveniji. Tada smo s pčelarima iz Belog Manastira posjetili slovenske pčelare. Osim razmjene iskustava i stjecanja novih saznanja, prvi puta smo vidjeli apiterapiju i apikomoru, kao novu mogućnost koja direktno proistječe iz pčelarstva, a usko je vezana za medicinu pa i turizam«, kaže Anica.

Sloveniju ističe kao uzor u organiziranju pčelarskih udruženja, prihvaćanju i razvijanju novih tehnologija i povezivanju s drugim djelatnostima. Nadasve ističe volju slovenskih pčelara da prenesu svoja znanja i iskustva.

»U Sloveniji su pčelari iznimno organizirani i pomognuti od državnih institucija na svim razinama. Postoji stalno i organizirano educiranje pčelara. Ipak može i bolje od toga. Primjer je Austrija, gdje čak postoje i posebne škole za pčelare«, kaže Anica Periškić.





Slovenska praksa u monoštorskom pčelinjaku

Od slovenske dobre prakse do apikomore u Monoštoru prošlo je skoro pet godina. To vrijeme Periškići su iskoristili da prošire svoja znanja i osmisle apikomoru, po svojim nacrtima i u vlastitoj izvedbi.

»Nakon povratka iz Slovenije svi smo se zainteresirali za mogućnosti apiterapije i izgradnju apikomore. Već te 2019. krenula je realizacija. Muški dio obitelji, suprug i dvojica sinova, napravio je projekt i krenuo u izgradnju. Izabrali su najpogodniju lokaciju, a to je kako mi kažemo bostan ili bašča. Smještena u prirodnim, eko uvjetima, među zasadima lavande i s pogledom na njive i šumu. Pri izgradnji apikomore maksimalno se koristilo drvo kao građevinski materijal. Dobili smo prostor površine 30 četvornih metara

s kapacitetom od 20 košnica što znači da 20 osoba mogu u istom trenutku udisati sve blagodati koje proizvodi košnica«, kaže Anica.

Njušiona Ferdinand je druga apikomora otvorena u Zapadnoblačkom okrugu. Apiterapija u suvremenom medicinskom tretmanu daje široke mogućnosti, od udisanja isparenja pčelinjih košnica, ali i stajanja ispod košnice i ležanja na košnicama, što je način apsorpiranja vibracija i energije pčelinje košnice za što je također dokazano da ima ljekovit učinak, pa do noćenja u apikomori.

Zrak bogat peludom, propolisom, nektarom...

Iskustva iz zemalja gdje je pčelarstvo bolje organizirano i gdje ima mnogo veću potporu Periškići su spretno iskoristili da u svoju ponudu uvrste nešto što je na ovim prostorima još uvijek rijetkost, a to je apiterapija. Na svom gospodarstvu izgradili su drvenu kuću u kojoj je smješteno 20 košnica. Nazvali su je *Njušiona Ferdinand*, kako kaže Ivica onako po monoštorski, a suvremenim jezikom rečeno to je apikomora.

»Apikomora predstavlja prostor u koji su smještene košnice. Košnice su okrenute tako da je otvor na košnicama na vanjskoj strani, pa pčelinje društvo normalno funkcionira. U unutarnjem dijelu apikomore na siguran način udiše se zrak sa svim aerosolima koje pčele u košnici proizvode. Udiše se zrak bogat peludom, propolisom, pergom, nektarom, voskom. Shvaćate o kojem bogatstvu zdravih i ljekovitih tvari se radi, a što nam je sve postalo dostupno apiterapijom. Apiterapija povoljno djeluje na respiratorne organe i nervni sustav«, kaže Anica koja je prije otvaranja apikomore prošla i zahtjevnu zdravstvenu obuku, te sada ima i certifikat da je stručna baviti se apiterapijom.

Apiterapija jeste nešto novo kod nas, ali kao zdravstveni tretman ona odavno koristi.

»Apiterapija se koristi u tradicionalnoj medicini već stotinama godina i jedna je od starijih oblika alternativne medicine. Apiterapija se koristi i kao iznimno ljekovita preventivna mjera no isto tako je, što je već i znanstveno dokazano, i iznimno ljekovita rehabilitacijska mjera. Znači, najbolje je preventivno djelovati da do oboljenja ne dođe, da snažimo organizam, a ako do oboljenja dođe, teško da ima zdravije terapije, to jest prirodnog lijeka, od terapije pčelinjim produktima«, objašnjava Anica.



»U apiterapijama ide se već i dalje pa se negdje primjenjuju i tretmani u apisauni«, kaže Anica.

I, tko zna, možda se uskoro *Njušiona Ferdinand* proširi i na dodatne sadržaje. Za sada Periškići, kako kažu, koriste sedam vrsta pčelinjih proizvoda, ali ne staju. Gledaju što drugi rade, uče od njih, probaju i, kako kažu, idu dalje.

Ž. Š.

»Put je trnovit kada si u nečemu prvi«



»Ulje je glavna priča i razlog zašto smo posadili ruže. Iz procesa destilacije izlazi para, ulazi u hladnjak i curi voda. S tom vodom curi i ulje i hidrolat (ružina vodica). I jedno i drugo se koristi u medicini, kozmetici«, kaže Slavica Pavanić

U banatskom selu Aleksandrovo (Općina Nova Crnja) živi bračni par **Pavanić**, najveći proizvođači uljanih ruža u Srbiji. Od ovih ruža prave eterična ulja i ružinu vodicu, ali i likere, sir, med, sapun... Posao s eteričnim uljima jeste neobičan, a upravo takvi su i sami Pavanići – **Davor** i **Slavica**, koji su zamijenili sunčani Split s jednim ušuškanim vojvođanskim selom.

»Ovdje imaš svoj mir. To se u gradu izgubilo. Sin i unuci isto vole dolaziti ovdje«, pojašnjava Davor Pavanić i dodaje: »Naša ti je priča počela 1979. godine u Splitu. Slavica je imala neku rodbinu dolje u Splitu, u zgradi gdje su moji roditelji bili. Upoznali smo se na svadbi na trećem katu, a ja sam bio na vojnoj akademiji. Tako ti to krene. Dolazio sam ja i ovdje u Aleksandrovo dok se nismo vjenčali '81. Onda smo počeli svake godine dolaziti i nekako sam zavolio ovo ovdje. Bio sam komandant na tankerima, a i oba naša sina su također pomorci«.

Iznenadenje od 3000 ruža

Kako Davor kaže, kada mu je supruga Slavica javila kako planira zasaditi 3000 ruža na zemlji koju su naslijedili od njenih roditelja, on je bio na brodu u Brazilu: »Ja sam samo ponavljao – može, može. Imao sam svojih problema tamo, nisam uopće razmišljao o čemu se tu radi, ja sam

zamišljao kako će to biti rezane ruže. Nisam mogao ni zamisliti sve ovo«, iskren je Davor.

Davorova supruga Slavica je prije posla s ružama bila kućanica u Splitu.

»Kada imaš roditelje koji se bave poljoprivredom, oni uvijek nastoje zaštititi svoju djecu kako ne bi radili toliko koliko i oni. Moja pokojna sestra i ja smo iz takve priče. Roditelji su radili u zadruzi i bavili se poljoprivredom. Pomagali smo roditeljima naravno, ali nismo se nikada dublje zanimali za taj posao. I tako, nakon 40 i nešto godina u Splitu, vratiš se nazad i shvatiš – ti ne znaš ništa. Otac je umro, ostala je zemlja, majka se trudila koliko je mogla održavati sve to. Gledali smo što ćemo učiniti s tom zemljom. Sad da učim što je kukuruz, to je suluda priča. Došla je nova tehnologija, nešto što mi ne poznajemo, a nemamo ni mašineriju ni radnu snagu«, govori Slavica.

Slavica dodaje kako je već i sama potraga za odgovarajućim ružama bio dug i naporan proces.

»Imamo 30 ari. Razmišljali smo dugo što ćemo učiniti s tom zemljom. Malo po malo, ja počnem tražiti ruže. Trajalo je otprilike šest mjeseci kako bi pronašli bugarske ruže (odnosno *damask* ruže). Potraga je obuhvatila na kraju sve zemlje bivše Jugoslavije, nitko nema te ruže. A ideje se u međuvremenu samo gomilaju. Na kraju smo došli do čovjeka iz Vrčina i on nam je uspio prodati 1900 ruža i još 1200 naknadno«, priča ona.



Učenje na greškama

U jednome se slažu i Davor i Slavica – na greškama se najbolje uči, a bračni par Pavanić se upravo upustio u posao na kom su bili prepušteni sami sebi. Na kraju, sve su tajne otkrili sami, ali ne bez par grešaka koje su usput napravili.

»Prva greška je što smo ogradili plac i time smo otežali sebi jer tamo ne možemo s traktorom raditi. Radili smo greške jer nije bilo nikog da nam pomogne. Zvala sam stručne službe i oni su samo slegali ramenima jer nitko ne zna ništa o ružama. Povezala sam se s rasadnicima, ali oni rade samo s ružama za rezanje.«

Druga greška koju su napravili bila je nespremnost.

»Posadili mi ruže. Čovjek nam je rekao kako treba tri godine da bi ona procvjetala, tj. bit će nešto cvijeta, ali nećete imati količinu, trebate čekati i nemojte je tri godine rezati. Međutim, nama se ruža jako dobro primila. Sljedeće godine počeo se pojavljivati i po koji cvijet. Pročula se priča po selu, odjednom su svi iz sela počeli šetati da vide te ruže i to od ranog jutra i pretvorilo se sve u pravi špancirfest. Jednog dana majka me zvala iz Splita i kaže – tebi su Slavice ruže procvjetale. To je bila druga godina i kada sam stigla izgledalo je kao da je snijeg pao. Iznenadilo nas jer smo se pripremali da imamo berbu treće godine. Nismo imali destilator, berba nam je trajala tri-četiri dana i ubrali smo oko 700 kg cvijeta tada i preko noći nam je sve propalo.«

Slavica kaže kako to jeste bila katastrofa, ali u isto vrijeme i nije: »Znala sam kako ne poznajem ružu i znala sam da se nešto mora dogoditi. Ja sam tada ulazila na sajtove, vidjela sam kako Bugari rade slatko od latica ruža i odlučila sam krenuti i ja s tim. Isto kao i cvijeće, i

slatko je prvo išlo u kantu. Ruža je ista, ali naša ima mnogo jači koncentrat ulja i jači miris, ne znam je li to zbog temperature ili tla, ali prvo slatko koje sam radila je bilo jednostavno prejako. Mislim kako je sve to bilo potrebno kako bi se naučilo.«

Kako se beru ruže?

Naša sugovornica pojasnila je i kako izgleda berba kod njih: »Ruža se kida ispod cvijeta, tamo se skladišti njeno ulje. Ona nema veliki šipak. Bere se u ranim jutarnjim satima i radimo do 9-10 prijepodne. Optimalna temperatura za berbu je oko 12 stupnjeva i da ima malo rose, međutim to je nemoguće naštimiti. Nekada su prevlažne, nekada presuhe, tako i berba varira od dana do dana, a isto tako varira i količina ulja. Dužina placa nam je oko 100 metara i zanimljivo je istaći da, kako žene beru ruže, ona ponovo procvjeta iza njihovih leđa. Tako to izgleda nekih dvadesetak dana. Dnevno bi se moglo obrati oko 700 grama s jednog grma. Ukupno imamo 11000 ruža i s toga bi trebalo da uberemo pet tona cvijeta, ali do sada još nismo uspjeli obrati toliko, jedan dio nam nažalost propada.



Davor radi po dvije dnevne destilacije, a svaka destilacija traje između šest i osam sati. Jednostavno je fizički još uvijek neizvodivo da sve obradimo, jer nas troje još uvijek sve sami radimo.«

Nakon što su pronašli jednog strojarškog inženjera, dobili su i odgovarajući destilator.

»I tu smo učili na greškama. Došli smo sami do nekih zaključaka, ali to su sada neke male tajne.

Teoretski svi znaju napraviti destilator, ali nitko nikad nije radio s ružama i nitko nam nije mogao reći kako će to ispasti. Jedan stupanj gore i propada sve. Kada krene destilacija, tih dvadeset dana ja ne stignem izaći do kapije. Treba gledati, biti prisutan, čistiti, radim svaki dan do kasno u noć«, kaže Davor koji zajedno sa sinom **Daliborom** vodi računa o destilaciji.

»Ulje je glavna priča i razlog zašto smo posadili ruže. Iz procesa destilacije izlazi para, ulazi u hladnjak i curi voda. S tom vodom curi i ulje i hidrolat (ružina vodica). I jedno i drugo se koristi u medicini, kozmetici, po strukturi su gotovo identični, međutim industrija parfema traži isključivo eterična ulja. Moj cilj je bio stvoriti ulje, ali u startu ne znate koliko će godina biti dobra, kvalitetna i hoće li uopće biti ulja i hoćeš li moći iscijediti kilogram ulja? Kako bi se iscijedio kilogram ulja moraš nabrati

četiri i pol tone cvijeta. Mi to još nismo uspjeli što zbog vremena što zbog radne snage koja nam je postala najveći problem«, navodi Slavica i dodaje:

»Djeluje da je lako uraditi, ali je proizvod teško plasirati. Ljudi se najčešće najave i dođu kod nas. Ljudi iz kozmetičke industrije, Korejanci, Rusi... oni recimo uzimaju na veliko. Najviše traže ulje. Tko se razumije u to, zna kako se ne može dobiti ne znam koliko litara ulja. Ljudi još uvijek nisu upoznati s ovim i traže ulje, a ono što im zapravo treba je hidrolat«.

Bugarska ili banatska ruža?

Proizvodi od ruže nisu dovoljno poznati potrošačima u Srbiji.

»Žene su upamtile da je ružina vodica sredstvo za skidanje šminke, što je suludo. Idem na sajmove, iako sam svjesna da neću ništa prodati, ali cilj mi je educirati ljude, prezentirati proizvod, upoznati ljude kako to postoji na tržištu. U međuvremenu malo Facebook, malo Instagram i naravno televizija je tu dosta pomogla, ali neznanje i dalje postoji. Prodaja ide od usta do usta. Ružina vodica je iskočila, koristi se kao kozmetički proizvod koji zatvara rane, hidrira i osvježava kožu, zatvara krvne sudove... međutim koristi se i kao medicinski proizvod. Prilikom destilacije, eterično ulje ostaje i u vodici i ono je zdravo za ljudski organizam. Ono što izlazi iz kazana sipa se odmah u staklene bočice i naš proizvod je siguran i prirodan. Mi ne možemo ići na veći nasad jer radna snaga je problem, ali ne želimo ni da nam proizvod izgubi na kvaliteti. Meni osobno je bitan taj medicinski aspekt, jer želim da ovo bude od koristi ljudima«, kaže Slavica.

U studenom će biti devet godina od prvog nasada ruža. Pavanici su strogi po pitanju pesticida – jednostavno ih ne koriste, a travu u ružičnjaku ostavljaju kao zaštitu od pucaanja tla. Uz pravilnu njegu, ruža može trajati i do 50 godina.

»Naše ulje je moralo ići u Pariz na kemijsku analizu jer nigdje u Srbiji nismo mogli napraviti to. Dobili smo potvrdu kako imamo odličan proizvod. Pošto su ruže deveta godina, bilo bi dobro kada bi se zaštitilo ime ruže jer ovo više nije bugarska ruža, mi bi voljeli kada bi ona dobila ime banatska ili vojvođanska«, dodaje Slavica.

Od Moskve do San Franciska

Slavica kaže kako joj se čini da će u budućnosti biti lakše u poslu s eteričnim uljima.

»Čini mi se kako ova priča tek sad kreće kako treba. Do sada je to bio jako veliki entuzijazam, a jako mali broj ljudi znaju o čemu pričate. Do prošle godine nisam imala podršku ni svoje općine. Vidim kako Srbija kreće u priču s eteričnim uljima, začinskim biljima i cvijećem, vidim kako se stvari pokreću. Ja sam toliko ušla u materiju, ružinu strukturu i mogućnosti, da ne mogu stići postići sve ono što sam zamislila. Mislim kako će ova priča biti jako lijepa stvar za Vojvodinu. Naš susjed je zasadio prošle godine ruže i ove godine je već radio destilaciju. Sad u studenom šaljemo 5000 ruža u Bačku Palanku. Cilj je da se ljudi bolje

upoznaju i da stvorimo neki krug ljudi koji se bave s ovim jer zajedno ćemo biti vidljiviji i jači.«

Upravo je popularizacija damask ruža jedan od ciljeva koji je Slavica za sebe postavila.

»Izuzetno bi mi bilo drago da se više ljudi počnu baviti ovim. Ne razmišljam uopće o tome kao o konkurenciji. Pokazalo se kako imamo vrhunsku kvalitetu, a ja sama ne mogu stvoriti neku ogromnu količinu. Dogodilo nam se nešto čudno, prvo smo uspjeli vani, pa tek onda u Srbiji. Slali smo naše proizvode od Moskve do San Franciska. Vjerujem kako će sve doći na svoje, samo je put težak, da ne kažem trnovit, za onog koji je u nečemu prvi. Bugari su zaštitili svoju ružu, svoj parfem, zaštitili su sadržaj, vi ne možete saznati sastav proizvoda. Preda mnom je izazov da ozakonim ružu, da se uspostave parametri za buduće proizvođače i da Srbija prizna da mi imamo ovo.«

Prepoznata kvaliteta

Ulje i ružina vodica jesu najpopularniji, ali nisu jedini proizvodi koje možete pronaći kod Pavanica. »Do prije dvije godine mi je jedna žena iz Novog Sada radila sapune. Međutim, kako je sve poskupjelo, ona se požalila kako i njeni materijali postaju skuplji. Tako sam počela raditi sama i sapune, točnije radimo ih moja sedmogodišnja unuka i ja. Od prošle godine smo napravili dogovor s pčelarom koji donese jednu košnicu i tako pravimo med. On se oduševio s medom, mislimo kako će nam to biti vrhunski proizvod. Što se sira tiče, kozji sir se pokazao mnogo bolji nego kravliji. Neka moja zamisao je da pravimo sir od 300g i da ga može svatko kupiti jer ne želimo dijeliti ljude na bogate i



siromašne, želimo da svi mogu doći do naših proizvoda. Pravimo likere i sirće u kombinaciji s petrovačkim jabukama. Na pazarima uvijek ostanemo bez sirćeta, ono nam odlično prolazi. Pored svega ovoga, vjerujte, mi smo samo zagrebali brijeg.«

Slavica je upravo za svoje slatko od ružinih latica dobila ove godine vrijednu nagradu.

»Htjela sam ići s ružinom vodicom na Poljoprivredni sajam u Novom Sadu, ali pošto vodica još uvijek nije regulirana kao prehrambeni proizvod, otišla sam na sajam sa svojim slatkim od ružinih latica – i potpuno neočekivano, osvojila Zlatnu medalju«.

Ivan Benčik

Pokrajinska potpora za medijske projekte

NOVI SAD – Pokrajinska tajnica za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama **Aleksandra Čirić Bošković** prošli je tjedan uručila ugovore korisnicima koji su dobili sredstva za sufinanciranje projekata medij-



skih sadržaja i za unaprjeđenje profesionalnih standarda u području javnog informiranja za ovu godinu.

Za ukupno 135 projekata izdvojeno je 90 milijuna dinara. Među ostalim, hrvatske udruge su na ovom natječaju za četiri projekta dobile ukupno 1.150.000 dinara. Za unaprjeđenje profesionalnih standarda jedan je projekt dobio 150 tisuća dinara.

Ovom prilikom tajnica je uručila ugovore iz oblasti kulture – sufinanciranja projekata filmske umjetnosti i drugog audio-vizualnog stvaralaštva u AP Vojvodini. Sredstva u iznosu od 65 milijuna dinara usmjerena su za realizaciju 18 projekata.

Slamarke obučavale goste iz Slovenije

TAVANKUT – U okviru Erasmus+ projekta grupne mobilnosti odraslih u Tavankutu je nedavno boravila skupina iz Slovenije, u organizaciji Zavoda Burja i domaćina Galerije prve kolonije naive u tehnici slame. Cilj njihovog petodnevnog osposobljavanja bio je fokusiran na poticanje i motiviranje odraslih za aktivno sudjelovanje u neformalnim umjetničkim aktivnostima (kao što je stvaralaštvo u tehnici slame) te na poboljšanje njihovih znanja i vještina.



Naglasak mobilnosti bio je stavljen na poticanje kulturnih potencijala odraslih u području ekološkog i umjetničkog stvaralaštva, upoznavanje s tehnikama i idejama koje pomažu u radu u međukulturnom okruženju Vojvodine, umjetničko stvaralaštvo te aktivnu suradnju među različitim akterima u lokalnim i nacionalnim zajednicama za promicanje umjetničkog i ekološkog stvaralaštva. Program je uključivao i upoznavanje s kulturnom baštinom u lokalnoj zajednici, usvajanje različitih oblika održivosti u kulturi i umjetnosti unutar lokalnih zajednica te razvoj interkulturalnog dijaloga.

Hrvatski filmovi na palićkom festivalu

SUBOTICA – U sklopu 31. Festivala europskog filma Palić, koji završava večeras (petak, 26. srpnja), prikazana su i tri hrvatska filma. Riječ je o filmovima *Proslava* **Brune Ankovića** koji je prikazan u okviru glavnog natje-



cateljskog programa, *Bosanski lonac* **Pave Marinkovića** koji je rađen u austrijsko-bosanskoj koprodukciji i koji je prikazan u selekciji *Paralele i sudari* i kratkometražni *Čovjek koji nije mogao šutjeti* **Nebojše Slijepčevića**, koji je ranije ove godine nagrađen »Zlatnom palmom« na prestižnom Kanskom festivalu za najbolji kratki film i koji je prikazan u okviru selekcije *Mladi duh Europe*.

Na otvorenju festivala, među ostalim, obratila se i predsjednica Pokrajinske vlade **Maja Gojković**.

»Festival europskog filma Palić je mjesto na kome se susreću suvremena europska kinematografija i tradicija autorskog i umjetničkog filma i iz godine u godinu dobiva na kvaliteti i ugledu i iznova dokazuje zašto je jedan od zvanično najuzbudljivijih umjetničkih festivala u Europi«, rekla je Gojković.

Likovna kolonija *Bunarić*

SUBOTICA – Likovni odjel HKC-a *Bunjevačko kolo* priređuje izložbu radova nastalih na prošlogodišnjoj XXVII. Međunarodnoj likovnoj koloniji *Bunarić* koju će otvoriti u četvrtak, 1. kolovoza, u Velikoj dvorani *Bunjevačkog kola*, u 19 sati.

Tog dana započinje i XXVIII. Međunarodna likovna kolonija *Bunarić*, koja će trajati do subote 3. kolovoza.

Seminar bunjevačkog stvaralaštva u Tavankutu

Svatovske pjesme, plesovi i običaji



Ovogodišnja tema bili su svatovi a sudjelovalo je pedeset polaznika iz Srbije, Hrvatske, Slovenije, Austrije, Njemačke i Kanade

Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo *Matija Gubec* iz Tavankuta čuvar je kulturne baštine tamošnjih bunjevačkih Hrvata. Kako bi to što čuvaju podijelili s drugima, udruga je i ove godine (trinaesti puta) organizirala Seminar bunjevačkog stvaralaštva. Tema ovogodišnjeg seminara, koji je održan od 15. do 20. srpnja, bili su *Svatovi*.

Seminar obuhvaća niz edukativnih segmenata, od kojih su tri osnovne grupacije: tradicijski ples, tamburaška glazba i umjetnička tehnika slamarstva.

Ove godine na seminaru je bilo 50 polaznika: 26 u sekciji plesa, 18 u tamburaškoj i šest u sekciji za stvaralaštvo u tehnici slame. Popularno zvani »seminarci« došli su iz Srbije, Hrvatske, Slovenije, Austrije, Njemačke i Kanade.

Vrijedna ekipa

Voditelj seminara, koji je s polaznicima ujedno obrađivao izvorne oblike bunjevačkih plesova s osvrtnom na tradicijsko i scensko oblačenje, **Ivica Dulić** kaže kako su imali vrijednu ekipu polaznika različitih generacija.

»Kako se ciklusi tema smjenjuju svake četiri godine, temu svatova imali smo treći put. Svatovi se smatraju najinteresantnijom temom jer su to pjesme koje se više ne pjevaju, ne izvode na sceni. Recimo kad je tema *Veliko prelo* onda radimo pjesme koju su poznate i koje su i danas žive, poput *Podvikuje bunjevačka vila* ili *Kolo igra, tamburica svira*. Mogu reći kako smo imali jaku ekipu po-

laznika s velikim generacijskim rasponom od 15 do 70 i nešto godina. Bio je to izazov ali i zadovoljstvo. Inače, bilo je tu novih ali i onih polaznika koji su već ranije bili na našem seminaru. Drago nam je da imamo nove polaznike ali i da nam se stari vraćaju«, kaže Dulić.

Ono što su naučili polaznici su prikazali na svečanom nastupu posljednjeg dana seminara. Publika je imala prilike vidjeti stiliziranu verziju kadgodašnjih svatova.

»Svatovi koji se uče na seminaru referiraju, barem po izgledu mladenaca, negdje na početak 20. stoljeća. Vijenac koji je mlada imala rađen je po replici s fotografije nastale 1920-ih. Snaša ima tamno ruho, tek su se kasnije mlade počele nositi u bijelom. Pjesme koje se uče više se ne pjevaju, nema ni folklora danas u svatovima, kolo se rijetko igra. *Majkino ruvo svlači* i *Izvedi brate seju za ruku* su pjesme iz zapisa kojih se vjerojatno rijetko tko sjeća. S druge strane, *Evo srcu mome radosti*, *Odbi se biser grana* ili *Svatovski bečarac lagani* tamburaši još znaju, to je još živa baština«, kaže Ivica Dulić.

Teorija i praksa

Osim Dulića, predavači na seminaru bili su: dipl. ing. tekstila **Kata Suknović** koja je govorila o vrstama tekstila stare bunjevačke nošnje te primjeni novih materijala u izradi rekonstrukcije nošnji prema starim predlošcima; master teorije umjetnosti i etnomuzikologinja **Tamara Štricki Seg** koja je vodila bunjevačko pjevanje; prof. povijesti **Ljubica Vuković Dulić** koja je imala predavanje o povijesti Bunjevaca i dipl. pravnik **Ladislav Suknović** koji je goste upoznao s poviješću i radom HKPD-a *Matija Gubec* iz Tavankuta. U okviru seminara, izlaganje na temu *Predsvadbeni običaji Bunjevaca u suvremenom kontekstu* održala je stručna suradnica za kulturne programe i projekte u Zavodu za kulturu vojvođanskih Hrva-

ta **Senka Davčik** koja je provela etnološko istraživanje na ovu temu.

Dojmovi sudionika

Polaznici su stigli iz šest država a po prvi puta na seminaru bio je član KUD-a *Kvirin* iz Linza (Austrija) **Marko Čuturić** koji je inače podrijetlom iz središnje Bosne:

»Još u Bosni sam se bavio folklorom i čuo za bunjevač-



ke plesove. Sad živim i radim u Austriji i član sam KUD-a *Kvirin* gdje negujemo pjesme i plesove Hrvata iz različitih krajeva. Mene najviše zanimaju plesovi i pjesme, ali sudjelovao sam i na radionici sa slamom izrađujući perlicu za seosku dužijancu. Sve što učimo, i sam ambijent, to što smo na izvoristu bunjevačke tradicije, gdje bunjevački Hrvati žive, čini jedan poseban ugođaj. I druženja su lijepa navečer, sinoć smo bili na Orluškovom salašu, gdje je prekrasan zalazak sunca. Nastojat ćemo kod nas

postaviti bunjevačke plesove, za što će trebati vremena jer su oni zahtjevni i po pitanju plesa i nošnje».

Na ovogodišnji seminar došla je i ljubiteljica i promotorka šibenske tradicijske kulture **Sineva Jurković**:

»Došla sam ovdje vidjeti izbliza kako Bunjevci tako fenomenalno čuvaju svoju baštinu, kako su je sačuvali. Da to primijenim u svojem zavičaju, u Šibeniku. Mladi kod nas nisu zainteresirani za lokalnu baštinu, za folklor i govor svojih predaka. A ovo ovdje je prelijepo».

U Tavankut se vratio **David Ivoš** iz HKUD-a *Petar Zrinski* iz Vrbovca pokraj Zagreba.

»Ovdje sam drugi put, bio sam prije dvije godine kad je tema bila 'dužijanca'. Vratili smo se jer nam je bilo lijepo, volimo bunjevačke plesove, nošnja je lijepa. Imamo postavljene bunjevačke plesove kod nas, postavljeni su 80-ih godina, nošnje su improvizirane verzije. Ove godine tema su 'svatovi', tu su nošnje bogatije, a što se tiče plesa, atraktivno je i bogato«, kaže Ivoš.

Tamburaška sekcija imala je 18 polaznika a dio njih bio je iz hrvatskih udruga iz Vojvodine (Subotica, Monoštor, Petrovaradin, Golubinci i Surčin). Jedna od njih bila je **Marina Prešova**, članica tamburaške sekcije petrovaradinskog HKPD-a *Jelačić*.

»Tamburu sviram šest godina i idem u dvije muzičke škole – za tamburu i opći smjer. Profesor **Branislav Tubić** koji vodi tamburašku sekciju u *Jelačiću* uputio nas je na ovaj seminar, rekavši da ovdje možemo naučiti dosta novih stvari. Sviđa nam se ovdje, zanimljivo je. Bunjevačka kola su malo teža, ali ništa što se ne može razčitati i naučiti«, kaže ona.

Održavanje XIII. Seminara bunjevačkog stvaralaštva u Tavankutu pomogli su Grad Subotica, Pokrajinsko tajništvo za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskih zajednicama, Hrvatska matica iseljenika, Hrvatski sabor kulture i ZKVH.

D. B. P.



Tavankutsko kulturno lito

Okupljanje Gupčevih tamburaša

U okviru Tavankutskog kulturnog lita prošle srijede, 17. srpnja, održan je koncert Tamburaškog odjela HKPD-a Matija Gubec a kao dio programa XIII. Seminara bunjevačkog stvaralaštva u tom selu. Ovogodišnji seminar imao je temu Svatovi te su tamburaši pripremili svatovske melodije i pjesme, od tradicijskih (*Slavujev poj*, *Divojačko kolo*, *Vilinples*, *Đuvegije di ste da ste*, *Odbi se biser grana*, *Svatovac*, *Malo bunjevačko kolo*, *Gajdaško kolo*, *Lagani bečarac*, *Ej mati*, *Zora zori*, *S one strane Dunava...*) do onih suvremenih pisanih za Festival bunjevački pisama u Subotici (*Gabrić čuprija* i *Bunjevački svatovi*). Nastupili su tavankutski tamburaši mlađe i srednje generacije, uz pomoć nekoliko subotičkih kolega, koje je okupio **Vladimir Peić Tukuljac** a pripremio prof. **Vojislav Temunović**. U uvodnom dijelu nastupio je dječji orkestar Tamburaškog odjela koji vodi **Marko Grmić**. Orkestar



ima deset članova od kojih je nastupilo osam a predstavili su se s dvije skladbe – *Slavujev poj* i *Divojačko kolo*.

Kao vokalni solisti nastupili su: **Martin Vojnić Mijatov**, **Tomislav Vukov**, **Boris Godar**, **Tamara Štricki Seg**, **Marko Grmić** i **Nikola Stantić**.

D. B. P.

Suradnja s Hrvatima iz BiH

Rumski tamburaši u Novom Šeheru

Veliki tamburaški orkestar HKPD-a Matija Gubec iz Rume gostovao je 19. srpnja u Novom Šeheru (BiH) gdje se predstavio cjelovečernjim koncertom. Koncert je održan u organizaciji HKD-a Napredak Maglaj i Udruge mladih Dom Žepče. Rumski tamburaši su



sa svojim poznatim skladbama priredili nezaboravnu večer za posjetitelje.

Prije koncerta gosti su u Maglaju posjetili crkvu sv. Leopolda B. Mandića, Gradinu (stari grad) te crkvu u Novom Šeheru kako bi upoznali kulturno-vjerske i povijesne znamenitosti toga kraja. Sve to je uvertira i za početak nove prekogranične suradnje umjetnika iz Novog Šehera i vojvođanskih Hrvata, a dodatni razlog dobre suradnje je i rumski župnik, vlč. **Josip Ivešić**, čiji su roditelji upravo iz tih krajeva.

Pokrovitelji koncerta bili su Ministarstvo za obrazovanje, znanost, kulturu i sport, ZE-DO kantona i Središnja uprava HKD-a Napredak Sarajevo, a pomoć u organizaciji koncerta te prihvata i smještaja tridesetak gostiju iz Rume pružili su i članovi HKUD-a Gromovnik Novi Šeher, župa sv. Ilija Prorok te redoviti sponzor Budo-Export Grabovica.

S. D.

O knjizi Nace Zelića *Javna proslava Dužijance od 1968. do 1971. godine u Subotici : svjedočenje*

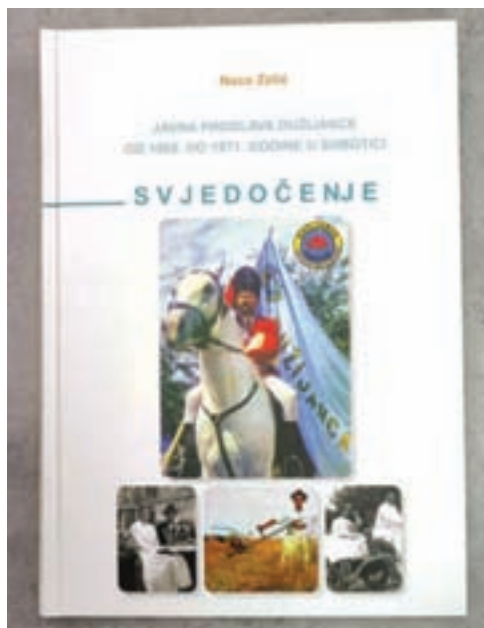
Prekretnica u proslavi *Dužijance*

U nakladi UBH-a *Dužijanica* nedavno je objavljena knjiga **Nace Zelića** *Javna proslava Dužijance od 1968. do 1971. godine u Subotici : svjedočenje*. Autor knjige je 93-godišnji sudac, diplomat i kulturni djelatnik koji je i sam, kao član Organizacijskog odbora, sudjelovao u organiziranju gradske *Dužijance* u Subotici u navedenom razdoblju. Knjigu je uredio direktor UBH-a *Dužijanica* **Marinko Piuković**. Na inicijativu skupine hrvatskih intelektualca od 1968. usporedno se s crkvenom dužijancom održavala i gradska dužijanca koja je, oplemenjena brojnim novim sadržajima, izrasla u folklorno-turističku manifestaciju subotičke općine. Dio tada iniciranih sadržaja – *Kolo* s izborom bandaša i bandašice, *Takmičenje risara*, konjičke utrke, *Skupština risara* te likovne izložbe i druge priredbe – prisutni su i u današnjoj proslavi žetvene svečanosti. Prikazivani su i drugi elementi narodnog života, kao što su poljodjelski radovi a na završnoj svečanosti na glavnom subotičkom trgu podignuta je pozornica s improviziranim salašom gdje je prikazivan običaj obiteljske dužijance. Ovime je obnovljeno javno obilježavanje dužijance koje je postojalo do 1940. jer je nakon Drugog svjetskog rata zbog nastalih političkih promjena organizirana samo u okrilju Crkve.

Okolnosti i dokumenti

Zelić piše o programu navedenih gradskih dužijanci kao i o okolnostima u kojima je ona nastajala kao prekretnica u održavanju ove manifestacije. Svoje svjedočanstvo dokumentira brojnim fotografijama, plakatima, pozivnicama, prospektima, značkama, medijskim napisima i dr. »Ovo svjedočanstvo također značajno pridonosi boljem sagledavanju povijesti same *Dužijance* kao javne manifestacije te boljem razumijevanju okolnosti u kojima je ona, nakon stagnacije uslijed nepovoljnih društvenih i političkih okolnosti, počela stasavati u veličanstvenu folklornu manifestaciju. Upravo je ta inicijativa iz 1968. godine pokazatelj kako se, usprkos i unatoč nepovoljnim prilikama, ali dobro odmjerjenim potezima, može doći do preokreta i oživljavanja brojnih za-

puštenih tradicija značajnih za opstojnost i izražavanje identiteta Hrvata Bunjevaca u Bačkoj. Premda je 1971. godine, uslijed političkih progona Hrvata, ponovno došlo do promjena, ovom je inicijativom *Dužijanica* prebrodila poteškoće i postupno postajala rasadnikom obnove i revitalizacije tradicijske kulture, odnosno pronađen je način kako da se pojedini njezini segmenti uklope u suvremeni društveni kontekst, kako u okviru *Dužijance* tako i vraćanjem obilježavanja običaja u okvire njihovog izvornoga izvođenja ... Osim toga, obnovljeni sadržaji održavali su se usporedno s crkvenom dužijancom do trenutka kada je za njihovo ujedinjenje osvanuo najprikladniji trenutak i ona kao takva traje i danas«, navodi u predgovoru etnologinja i sveučilišna profesorica u miru prof. dr. sc. **Milana Černelić**.



Prekid entuzijazma

Entuzijizam subotičkih Hrvata vezano uz gradsku dužijancu prekinula je sjednica Izvršnog komiteta CKSK u Karađorđevu, u prosincu 1971. koja je »presudila« tzv. Hrvatskom proljeću gdje je kažnjen veliki broj aktivista i drugih kadrova pa tako i članovi zagrebačke Matice hrvatske u Bačkoj. Kako u pogovoru navodi Naco Zelić, u Subotici su prema tzv. matičarima poduzete vrlo rigorozne mjere: »mnogi su podvrgnuti montiranim sudskim procesima pa su završavali u zatvoru, drugi su ostajali bez radnog mjesta zbog čega je cijelim obiteljima egzistencija postajala ugrožena, što je mnoge natjeralo na iseljavanje«. Većina članova organizacijskog odbora *Dužijance*, koji su bili i članovi zagrebačke Matice hrvatske, od 1972. isključeni su iz sudjelovanja u društvenim aktivnostima, pa tako i *Dužijance* iste godine. »Sljedećih godina u žetvenim priredbama od *Dužijance* nije ostalo ni 'd'. U Subotici su organizirane Žetvene svečanosti naroda i narodnosti Jugoslavije a *Dužijanica* kao proslava žetvenog običaja bunjevačkih Hrvata više se nije smjela pominjati«, piše Zelić. Tek 1993. udruga *Bunjevačko kolo* postiglo je da se crkvena i civilna dužijanca spoje u jedinstvenu proslavu. Po cijeni od 1000 dinara, knjiga *Javna proslava Dužijance od 1968. do 1971. godine u Subotici : svjedočenje* može se kupiti u sjedištu UBH-a *Dužijanica* pri župi sv. Roka u Subotici. Subotička promocija knjige planirana je za 20. kolovoza, a nakladnici najavljuju promociju i u Zagrebu.

D. B. P.

U nedjelju

Svjetski dan djedova i baka

Prema odluci pape **Franje**, u nedjelju najbližu spomendanu svetih Joakima i Ane, koja je ove godine 28. srpnja, obilježiti će se četvrti Svjetski dan djedova i baka te starijih osoba. Svetog Oca je na to, kako prenose hrvatski katolički mediji, prvenstveno potaknula činjenica da su djedovi i bake često zaboravljeni, zapostavljeni, a njima dugujemo zahvalnost što mladim naraštajima prenose iskustvo života i vjere te je njihova starost poseban dar koji treba cijeniti.

Tako je sv. Otac pozvao svećenike da u nedjelju na svim svetim misama na temelju poruke, pod nazivom *Ne napusti me u starosti* (usp. Ps 71, 9) oblikuju liturgijska slavlja te u homiliji naglase njihovu ulogu i dostojanstvo u našem društvu, napose u Crkvi, te da za njih upute Bogu molitvu, zahvale im za požrtvornu i nenametljivu prisutnost u našim obiteljima i služenje njihovu dobru te potaknu mlade naraštaje da im iskazuju pažnju i svjedoče blizinu.

Posjet starijim i osamljenim osobama posebno je povjeren brizi članovima župnog pastoralnog vijeća, napose karitativnog odbora. Svjesni da stariji većinom ne idu na godišnje odmori, oni će upravo tijekom ljeta pronaći vremena da ih posjete, za njih organizirati određene programe, koji će biti znak kako su oni važan dio župne zajednice, čije je poslanje dragocjeno – prvenstveno u molitvi i žrtvi koju za nas Bogu prikazuju.

Vatikan je ovom prigodom dodijelio potpuni oprost svima koji posjete bolesnu, usamljenu stariju osobu ili osobu s invaliditetom 28. srpnja, a oprost mogu dobiti i bake i djedovi ili starije osobe, kao i svi koji sudjeluju u vjerskim obredima vezanim uz slavlje, ako su ispunjeni uobičajeni uvjeti.

Uvjeti za dobivanje potpunog oprosta grijeha su odvojenost od svakoga grijeha, odnosno potrebno je ispovjediti se, pričestiti i izmoliti molitvu (Apostolsko vjerovanje, Očenaš, Zdravo Marijo i Slava Ocu ili neke druge molitve po vlastitom nahođenju) na nakanu Svetoga Oca.

Oprost je milost koju daje Katolička Crkva zaslugama Isusa Krista za uklanjanje vremenite kazne zbog grijeha. Odnosi se na već oproštene grijeha i čisti dušu kao da je upravo krštena.

Kardinal **Angelo De Donatis**, voditelj Apostolske pokornice, poslao je 18. srpnja dekret o dodjeli plenarnih oprosta.

Osoba koja zbog bolesti, nemoći ili nekog drugog ozbiljnog razloga ne može napustiti svoj dom također može dobiti potpuni oprost ako se »duhovno sjedini sa svetim poslovima« dana, »prinoseći milosrdnom Bogu molitve, boli, ili patnje njihovih života, posebno tijekom raznih slavlja koja će se prenositi putem medija«, rekao je De Donatis.



Svjetski dan baka i djedova i starijih osoba pokrenuo je papa Franjo 2021. godine i obilježava se četvrte nedjelje u srpnju, koja pada blizu blagdana sv. Joakima i Ane, koji su bili Isusovi djed i baka.

Ž. V.

Stoljetna kapela sv. Ane

Ove godine obilježava se 100 godina kapele sv. Ane u Gornjem Tavankutu. Ovom slavlju prethodila je devetnica, a večeras (petak, 26. srpnja) u 19 sati bit će slavljen sveci misa i nakon toga održan prigodan program. U nedjelju, 28. srpnja misno slavlje u 10 sati predvodit će biskup Subotičke biskupije Franjo Fazekas.

Male i Velike Tekije

Male Tekije – spomendan sv. Joakima i Ane: danas, 26. srpnja na spomendan sv. Joakima i Ane u svetištu Gospe Snježne na Tekijama raspored svetih misa je sljedeći – u 9 sati na mađarskom jeziku, u 11 na hrvatskom i u 19 sati je završna misa na hrvatskom jeziku.



Isus hrani mnoštvo

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Velike Tekije – Gospa Snježna: uoči Velikih Tekija, 4. kolovoza raspored svetih misa u svetištu je sljedeći – u 15 sati je prilika za svetu ispovijed, u 16 sati je misa na staroslavenskom jeziku, u 17 sati na mađarskom, te je u 19 sati pontifikalna misa na hrvatskom jeziku, a nakon nje procesija sa svijećama.

Na sam blagdan Gospe Snježne, 5. kolovoza raspored misa je sljedeći – u 8 sati je pobožnost križnog puta, u 9 sati sveta misa na mađarskom jeziku, u 11 pontifikalna misa na hrvatskom i u 19 sati završna sveta misa na hrvatskom jeziku.

U svetištu Gospe Snježne na Tekijama svečano će se proslaviti i Velika Gospa, 15. kolovoza svetom misom u 18 sati, dok će prilika za svetu ispovijed biti od 16.30 sati.

Događanja na Bunariću

Događanja u narednom periodu na biskupijskom svetištu Gospe od Suza na Bunariću:

3. kolovoza – prva subota – u 9.30 krunica, u 10 sati sveta misa

5. kolovoza – Snježna Gospa – u 18.30 krunica, u 19 sati sveta misa

15. kolovoza – Velika Gospa – u 18.30 krunica, u 19 sati sveta misa

22. kolovoza – Prvi dan trodnevnice – u 18.30 krunica, u 19 sati sveta misa

23. kolovoza – Drugi dan trodnevnice – u 18.30 krunica, u 19 sati sveta misa

24. kolovoza – Treći dan trodnevnice – u 19 sati je pokorničko bogoslužje (prilika za svetu ispovijed)

– 20.45 sati procesija sa svijećama

– 21.30 sati sveta misa

25. kolovoza – Proštenje, raspored svetih misa je sljedeći – u 6.30 sveta misa, u 8 sati biskupska sveta misa na mađarskom jeziku, predvodi je subotički biskup Franjo Fazekas, u 10 sati biskupska sveta misa na hrvatskom jeziku, predvodi je krčki biskup mons. Ivica Petanjak, u 16 sati sveta misa za bolesnike i djelatnike Caritas.

Isusova čuda privlačila su mnoge k njemu. Neki su dolazili iz radoznalosti, neki iz potrebe, neku su sumnjali, a neki vjerovali. Koji god razlog bio, čuda su oko Isusa okupljala mnoštvo. Tako i Ivan u svom evanđelju zapisuje: »Slijedilo ga silno mnoštvo jer su gledali znamenja što ih je činio na bolesnicima.« (Iv 6,2). No, nijedno Isusovo čudo nije imalo za svrhu zadiviti narod, Isus ih nije činio kako bi njegova popularnost rasla, već je njima otkrivao svoj identitet, a istovremeno i poučavao. Sve što je činio u pozadini je imalo pouku za okupljene, koja je jednako aktualna i danas.

Narod želi čudo

Jedno od najpoznatijih čuda, koje prenose sva četiri evanđelja je događaj kada je Isus nahranio više tisuća ljudi s nekoliko kruhova i ribica. Mnoštvo ga je slijedilo, okupilo se slušati ga, a nadalo se i vidjeti neko čudo. Kada je vidio mnogo naroda, Isus pita Filipa gdje može kupiti hranu za sve njih. Evanđelist zapisuje da je Isus samo iskušavao Filipa, a da je već znao što će učiniti. Filip tako promatra ovu situaciju kao bezizlaznu, jer skromni imetak učenika ne može nikako biti dovoljan za hranu ovolikom mnoštvu. S Bogom nema bezizlazne situacije. Svaka takva situacija kod njega je već riješena. Bezizlaz je samo kušnja kojom on provjerava našu vjeru. Sigurno smo se i sami u svome životu osvjedočili koliko je bezizlaznih situacija Bog na kraju riješio onako kako nismo mogli ni pretpostaviti.

Učenici počinju razmišljati kako riješiti problem koji Isus stavlja pred njih, ali nema rješenja, jer jedina hrana koju mogu pronaći je pet kruhova i dvije ribice, koje ima jedan dječak. Kada je Isus tražio da mu dovedu dječaka, možemo samo pretpostaviti zbunjenost učenika, jer što bi s toliko malo hrane, a toliko

mnoštvo sjedi oko njih. No za Isusa nema nemoguće situacije. Što nam se više čini da je situacija nemoguća, to se Bog bolje proslavlja po svojim djelima, kao što se i ovdje dogodilo. Isus je nahranio pet tisuća ljudi s pet kruhova i dvije ribe. Evanđelist piše da su uzimali koliko su god htjeli, dakle jeli su dok se nisu nasitili, nisu samo simbolički uzeli tek malo. I ostalo je još dvanaest košara ulomaka.

Hrana za nas

Hrani Isus na čudesan način i danas mnoštvo ljudi, hrani nas hranom za vječnost. Svako slavlje euharistije je blagovanje u kojem nam Isus ne daje tek tamo neku hranu, od koje ćemo ogladnjati opet, nego nas hrani hranom nebeskom, svojim tijelom i svojom krvlju. Na svakoj misi dešava se čudo, još i veće nego onda na obalama Galilejskog mora. Mi joj prisustvujemo svake nedjelje, a i češće. No kao da smo polako zaboravili kakvo se čudo tu, na oltaru, pred našim očima, dešava samo za nas. Brinemo se često za hranu propadljivu, brinemo se za mnogo toga što će jednom proći, kao što prolazi i naš život na zemlji. Ali Isus ne želi da se prepustimo prolaznosti, jer je naše odredište vječnost. On se za našu vječnost žrtvovao, za našu vječnost nam se daje za hranu na svakom euharistijskom slavlju.

Mi želimo i danas vidjeti čuda, kao mnoštvo koje je slijedilo Isusa, zapravo želimo senzacije. Čuda se dešavaju, i danas će biti čudo na misi. Isus ne želi senzaciju, on želi našu vjeru i zato čini samo ono što će nam koristiti, što će nas dovesti k njemu. A sakramenti nas dovode k njemu. Zato u potrazi za čudima ne treba ići daleko, nego pristupiti k stolu Gospodnjemu, te nastojati redovito se pričestivati i to sa sviješću da to nije tek mala bijela hostija, nego je to Krist koji nam se daruje.

Ljetni poljoprivredni radovi u Gibarcu

Vrijeme žetve, vrijeme radosti

»Lijepo je bilo vidjeti kada na Gologuzu budu ugarnice, dio gdje se sije pšenica, ječam, zob i raž pa kada dođe vrijeme žetve, sve te parcele djeluju kao kakav poljoprivredni kombinat«, sjeća se Slavko Žebić



Slavko Žebić je umirovljeni novinar iz Osijeka, rođen u Gibarcu. S puno ljubavi u svojim tekstovima i objavama na društvenim mrežama čuva sjećanja na svoje rodno mjesto. Piše o ljudima, običajima, druženjima, svetkovinama, nogometu, Gibaračkoj planini, vinogradima, kulturnim aktivnostima i svemu onome što Gibarac krase i, po njegovim riječima, izdvaja od drugih mjesta u Srijemu. S ponosom kaže da je njegovo selo najljepše na svijetu. On je i glavni inicijator osnutka Zavičajne udruge *Gibarac*, čiji je cilj rada očuvanje gibaračkih narodnih običaja, bogate šokačke baštine i lijepoga ruha.

Brojne poljoprivredne kulture

U ovoj priči predstaviti ćemo njegova sjećanja na poljoprivredne radove i kulture koje su se nekada sijale u Gibarcu, selu nedaleko od Šida. Svoje rodno selo slikovito opisuje riječima:

»Površina gibaračkog atara iznosi 1.900 ha ili pretvoreno u najprimjenjivanu mjernu jedinicu, gotovo 3 i pol tisuće jutara. U ranije vrijeme, više od 500 jutara bilo je pod vinogradima i voćnjacima (najčešće šljivici), a 500 jutara ostavljeno je za seoski pašnjak, na kojemu je paslo 800

do 1.200 krava, 2.500 do 3.000 svinja, 500 do 700 konja i sedam do osam čopora ovaca. Ovi podaci potječu iz monografije mr. **Radovana Đurčića** koja je naslovljena *Opština Šid*«, kaže Žebić i dodaje:

»U ranije vrijeme gibarački atar bio je podijeljen u četiri dijela. Sjeverno od puta Gibarac – Šid gdje je dobar dio pripadao loznom i voćnom rasadniku Branjevina, nastavljao je Borovčinom sve do poteza Ispod vinograda koji nastavlja Lipom i Klenom i ako se vraćamo selu dijelom zvanim Kod Mitrovog križa, sve do Iza kačare. Drugi dio bio je sjeverno od puta Gibarac – Bačinci i počinjao Više drumu. Cerje kod rupača nastavljao je Dužnicima i Suhodolom pa ako se opet vraćamo selu ide Prađikovac i Kod groblja. Treći dio bio je južno od puta Gibarac – Bačinci kod Bagremića i Busija, a ispod pruge je već počinjao pašnjak. Lijevo su bili Vorovo a južnije Mijajlovac i Selište. Ali taj dio bio je poznat po visokoj razini podzemnih voda i Gibarčani su tu najčešće sijali šećernu repu, a jedno vrijeme i sirak. I četvrti, najrodniji dio gibaračkog atara bio je južno od puta Gibarac – Šid, poznatiji kao Gologuz, od puta pa sve do pruge. Ispod pruge bili su Mali Šid, Šidina i Vrelo. Gibarački je pašnjak bio podijeljen na četiri dijela: Vidakov bunar, Lukina livadica, Bizoš i Tečica i Meda. U svakom tom dijelu



bio je iskopan bunar za napajanje stoke. U Gibarcu su od ranije poštovani plodoredi i različite kulture su se svake godine sadile u drugom dijelu atara. Lijepo je bilo vidjeti kada na Gologuzu budu ugarnice, dio gdje se sije pšenica, ječam, zob i raž pa kada dođe vrijeme žetve i sve te parcele djeluju kao kakav poljoprivredni kombinat. U drugom dijelu godine sije se kukuruz, a u trećem soja, suncokret, djetelina i tako redom iz godine u godinu.»

Vršidba kao praznik

Žetva se u vrijeme koje Žebić pamti obavljala ručno. Tako je bilo u cijelom selu. Iako je to bio teži način rada nego danas, naš sugovornik kaže da je to bilo vrijeme radosti u selu.

»Otac i mater ustajali su još u tri sata i pleli uža od žita koje je otac prethodne večeri donio. Onda bude sestru i mene i zaprežnim kolima idemo na njivu i tamo smo već prije 4 sata. Neki susjedi su također tek pristigli, neki još dolaze. Otac ispregne konje i nakosi im trave pored puta pa se uskoro začuje rezak zvuk kose koja slaže žito na otkos. Sestra za njim rukoveda, ja sterem uža, a mama veže snopove. Kad sunce već odskoči, fruštukamo kruva i kajmaka, slanine i luka, tu i tamo gutljaj rakije. I tako sve do prije podne. Njih troje slažu snopove žita u devetnice a ja vučem velike grablje i kupim ostatke žita. Otac upregne konje i idemo kući. Čim stignemo, mama sprema ručak. Podgrije zalivenu kobasicu, isprži mladih krompira i pripremi sezonske salate«, prisjeća se Žebić.

Više od košenja volio je vozidbu žita. Bio je 7.-8. razred kada je mogao bacati snoplje. Vozidba se radila od ranog jutra pa sve dok se gamare ne završe i pokriju. Vozidbi je prethodilo uređenje guvna. Očisti se od trave i korova, sve pokupi i pomete, pa kad bude vršidba, nema rasipanja zrna. Ako nešto i ostane, ostane na radost kokoši, gusaka, čuraka, pataka, jer svaka je avlija bila puna peradi.

Za vrijeme vršidbe okupi se rodbina, jer treba ozbiljno raditi i pohraniti što je već došlo do ruke. Vršalica je išla

od kuće do kuće. Muškarci su bili zauzeti oko punjenja vreća i nošenja u ambar, a žene su pomagale domaćici oko ručka.

»Dvojica su na gamari bacali snoplja. Špajzer koji žito širi kao harmoniku i trpa ga u vršilicu i žena koja stoji do njega i reže uža. Dvije žene za spremanje pljeve u pljevaru i četiri-pet gamaraša koji vode računa da se sva slama uredno složi jer domaćinu je to zaliha za čitavu godinu. Tu je i traktorista koji je odgovoran za rad stroja i kaparaš, koji vodi evidenciju koliko je žita navršeno. Zatim rodbina i djeca, za koje je svaka vršidba praznik. Za tu prigodu kuhao se paprikaš od mladih gusaka, tek tu i tamo poneko bi skuhao grah i gužvaru s makom. Svi su posluženi rakijom prije jela i vinom i sodom poslije jela. Svaki domaćin u selu imao je vinograd i podrum, a rijetki bi domaćini spremili za društvo pivo«, ističe Žebić.

Prvi traktori

U Gibarcu je formirana Seljačka radna zadruga 1948. godine i Gibarac je tada dobio zemljoradničku zadrugu kojom je rukovodio **Pavle Marošičević**. Prema Žebićevim zapisima, prvi tečaj za traktoriste položili su **Martin Marošičević** i **Žika Radanović**, a 1950. godine prvi traktor je bio američki Fordson. Godine 1951. kupljen je rabljeni Minneapolis, a 1952. i francuski Renault. Te traktore koristila je novoformirana zemljoradnička zadruga, a 1956. godine kupljen je novi Zadrugar. Godine 1957. kupljeni su novi Ferguson i Zetor, a 1958. i dva Belorusa. Godine 1960. u Gibarac je počeo stizati kombajn iz šidskog kombinata, a 1962. kupljena je samovezačica Pobjeda Novi Sad. Ferguson je vozio **Ivica Josić**, a strojem je rukovao **Pavle Tomić**. Tada je i Gibarac dobio dva polovna kombajna i već 1963. i 1964. godine u Gibarcu su prvi privatni kombajni. Prvi su ih imali **Žika Radanović** i **Adam Jurišić**. Adam je uskoro imao dva kombajna, a poslije u Gibarac stižu još dva. Nabavili su ih **Ivan** i **Slavko Vidaković**.

S. D.

O prezimenima bačkih Hrvata (LXXXV.)

Gromilović

Prezime se javlja u Somboru od samog početka vođenja matičnih knjiga (1719.). To ukazuje na činjenicu da nositelji prezimena spadaju u najstarije somborske obitelji. Na spisku Somboraca, koji su dali novac za otkup povelje Slobodnog kraljevskog grada Sombor 1749. nalazi se nekoliko pripadnika obitelji **Gromilović: Matiša, Ilija, Ivan i Filip**. U matičnoj knjizi vjenčanih pod datumom 12. XI. 1786. prezime ženika **Mihajla** ubilježeno je Gromilovich aliter Radoss (Gromilović drukčije **Radoš**).

Davor Gromilović

Kao predstavnik Gromilovića u posljednje vrijeme izdvaja se **Davor Gromilović** (r. 1985.), vizualni umjetnik iz Sombora. Osim crteža i slikanja, radi i umjetničke knjige (art book, knjiga, gdje ilustracije zauzimaju dominantno mjesto), ilustracije, fanzine, bavi se i dizajnom odjeće. Zapažen je ne samo u Srbiji, nego i u inozemstvu. Njegovi radovi se nalaze kako u privatnim kolekcijama, tako i u ustanovama kao što je Muzej Solo Madrid, kolekcijama *Luziah Hennessy* i *Bernard Ruiz-Picasso* itd. Dio njegovih radova objavljen je u publikacijama *Bestiarij*, *pogrešno vrijeme-pogrešno mjesto*, *Kraljevstvo Melektjenjala* te brojnim drugim knjigama i časopisima. O njegovom stvaralaštvu pozitivno se izrazila umjetnička kritika (FUKT Magazine, Hi-Fructose Magazine, itd.). Njegova genealogija do pradjeda izgleda ovako: **Đuro Gromilović i Suzana** (Sofija) **Palković** (vj. 23. II. 1846.); **Karlo Gromilović i Klara Bogner** (vj. 15. II. 1881.); **Ignjat Gromilović i Terezija Szabados** (vj. 7. I. 1906.), **Ivan i Gfrörer Eva** (16. VI. 1936.).

Toma Gromilović

Rođeni brat Ignjata Gromilovića (r. 30. VII. 1883.), šunkundjeda Davora Gromilovića, **Toma Gromilović** (r. 13. XII. 1885.) bio je jedan od najvećih inovatora na polju zemljodjelstva u Somboru. Ušao je u *Leksikon podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca*. Imao je prodavaonicu i servis (radionicu) za popravljivanje i održavanje poljoprivredne mehanizacije. Posjedovao je veliki broj

vršaćih strojeva i traktora. Bio je zastupnik niza tvornica za poljoprivrednu mehanizaciju (Bächer & Melichar, M. Brill, Hart-Parr i drugi). Izdavao je stručne listove za poljoprivrednike i vlasnike vršaćih strojeva: *Poljoprivrednik*, *Mezőgazdaság* i *Landwirtschaft* (1929.–1930.), te *Naša zadruga* (1931.–1933.). Bio je član-osnivač i predsjednik Sekcije vlasnika vršaćih strojeva i traktora (sekcija Bačkoga poljoprivrednoga udruženja), koja je kasnije prerasla u Zadrugu vlasnika vršaćih strojeva i traktora (1931.). Organizirao je brojne tečajeve i stručna predavanja o poljoprivrednoj mehanizaciji. Bio je aktivan i na političkom polju. U suradnji sa somborskim posjednikom **Antunom Bošnjakom** pred rujanske izbore 1927. agitirao je po



Bačkoj i Baranji za zajedničku listu Bunjevačko-šokačke stranke i Vojvođansko pučke stranke. Međutim, spomenuta lista nije zabilježila uspjeh na izborima. Uostalom, to su bili posljednji izbori pred šestosiječanjsku diktaturu 1929. koja je ukinula političke stranke. Poslije Drugog svjetskog rata Toma je nastavio držati stručna predavanja o agrotehnici. Umro je 18. II. 1959.



Blizanci Sabanov

Rodili su se 25. lipnja 1992. godine u višečlanoj obitelji **Zlatka** i **Nade Sabanov** na Paliću i već od malih nogu primili se teniskog reketa, koji će im, praktično od vremena punoljetsva postati najvažnije oruđe izabranog životnog poziva. Godinama unazad **Ivan** i **Matej** su jedini subotički profesionalni tenisači, a niska rezultata koje imaju u svom igračkom CV-u zbilja je impresivna. Ali pođimo redom...

Kada im je bilo deset godina već se naširoko diljem teniskog svijeta počelo pričati o blizancima s Palića, a njihov nastup na glasovitom međunarodnom turniru tenisača do deset godina Smrikva Bowl (turnir na kojem je svoje-vremeno igrao i **Carlos Alcaraz**) potvrdio je kako se radi o izvanserijskim talentima. Jednobjčane blizance bilo je gotovo nemoguće vizualno raspoznati, ali ih je jedna teniska odrednica itekako razdvajala. Ivan je igrao bekhend jednom, a Matej s dvije ruke. Godine su prolazile, braća Sabanov marljivo su trenirala na terenima TK *Palić 1878* (pod nadzorom trenera **Zsolt Juhász**a, a potom u profi karijeri brata **Aleksandra Sabanova** koji je između njih na fotografiji) i doma u dvorištu obiteljske kuće u kojoj se i danas nalazi pokriveni teniski teren. I uvijek ih je krasila fanatična volja i želja za treningom. Sati i sati, preciznije mjeseci i godine, provedeni na teniskom terenu vremenom su se počeli isplaćivati u osvojenim turnirima, isprva u pojedinačnoj konkurenciji, a potom i igri parova koja će im i donijeti

najviše uspjeha u profesionalnoj karijeri. Svoj put prema visokom treniskom društvu (tenisači unutar najboljih 100 na planetu) krčili su igranjem brojnih Futures turnira (najniža ljestvica profesionalnog tenisa) i osvojenim naslovima (više od 30) i potrebitim bodovima za uzlet na ATP ranking ljestvici. Trebalo je vremena i godina da se uspnu do sljedeće, mnogo jače i zahtjevnije kategorije profesionalnog tenisa (Challengeri), ali ubrzo su i stigli do elite, odnosno nastupa na ATP turnirima. Nastup na ATP turniru iz serije 250 u Montpellieru (Francuska, veljača 2020. godine) zauvijek će pamtili, jer su u prvom kolu svladali španjolsko-portugalsku kombinaciju **Careno Busta/Sousa** i stigli do svoje prve pobjede na velikoj sceni. U tom trenutku su Ivan i Matej imali ranking oko 161. mjesta, dok su njihovi protivnici bili 29. i 69. tenisač svijeta. U sljedećoj rundi su igrali protiv velikog **Andyja Murraya** (osvajatelj Wimbledonu u singlu 2013., 2016.) i **Neala Skupskog** (pobjednik Wimbledonu u paru 2023.), osvojili prvi set i tijesno bili poraženi u nastavku meča. Ova dva ATP susreta definitivno su pokazala i dokazala kako Ivo i Matej (kako ih od milja svi zovu) pripadaju visokoj teniskoj klasi. A konkretna potvrda ove činjenice stigla je samo godinu dana kasnije, 24. travnja 2021. na ATP turniru u Beogradu (Serbia Open) kada su finalnom pobjedom protiv južnoameričke kombinacije **Behar/Escobar** stigli do svog prvog pobjedničkog pokala. Vrijedno je zapisati kako je do tog turnira par Sabanov/Sabanov odigrao svega tri susreta na ATP sceni uz skor (1-3). Dobili su pozivnicu (Wild card), otišli u Beograd (gdje su inače često i trenirali) i osvojili turnir. Na iznenađenje svih, postajući nakon čuvene braće **Bryan** prvi blizanci koji su osvojili naslov pobjednika jednog ATP turnira. U nastavku karijere uspjeli su još jednom stići do finala u ovoj prestižnoj konkurenciji, 2022. godine u Houstonu (SAD), ali su poraženi protiv australske kombinacije **Ebden/Purcell** (Pobjednici Wimbledonu 2022.).

Braća Ivan i Matej Sabanov prvi su tenisači sa subotičkog teniskog prostora koji su, nakon **Nikole Špeara**, zaigrali na Grand Slam turnirima – Wimbledonu, Roland Garrosu i Australian Openu (u paru s bolje rangiranim tenisačima zbog ograničenog ulaska u glavni ždrijeb), ali još uvijek nisu uspjeli zaigrati zajedno na nekom od četiri najveća teniska natjecanja. To im je velika želja u nastavku njihove profesionalne karijere.

»Tenis je za mene više od sporta, odrasli smo uz teniski teren koji je sagradio naš djed. Proputovali smo čitav svijet i upoznali veliki broj divnih ljudi. Također smo kroz tenis naučili neke važne životne lekcije. Rezultate koje smo postigli i koje ćemo u budućnosti postići samo su dio svega onoga što nam je tenis dao. Zahvalni smo našim roditeljima, braći i cijeloj obitelji što nam je omogućila da sve ovo doživimo i osjetimo«, iskreno priznaje Matej Sabanov.

Od početka profesionalne teniske karijere blizanci Sabanov proputovali su gotovo cijeli svijet i zasigurno su u vrhu subotičkih globtrottera (svjetskih putnika) svih vremena. Igrali su tenis i nastupali po turnirima na svim kontinentima, a popis zemalja i gradova u kojima su se teniskim poslom ili privatno našli zbilja je impozantan. A njihova teniska priča i dalje traje...

D. P.

Uspješni učenici hrvatskih odjela

Sve se može kad se hoće

Sara Dulić i Borna Dulić, nisu brat i sestra, nisu ni iz iste škole, nisu čak ni iz istog mjesta, ali su odlični učenici. Oboje su bili i kandidati za priznanje *crvena kravata*, što podrazumijeva da su među najboljim učenicima u osnovnoj školi, a to potvrđuju i brojne diplome, nagrade i priznanja koje su oboje osvojili u protekle četiri godine. Ali, krenimo redom.

Sara Dulić prva je od osmero djece u obitelji **Jasne i Zdenka Dulića**, vrijedna i radna, a da je to tako govori i podatak da je učenica generacije OŠ *Vladimir Nazor* u Đurđinu.



»Kontinuirani rad, podrška koju sam imala od nastavnika i koju imam od moje obitelji bili su pomoć na putu do uspjeha. Na neka natjecanja sam išla jer su me nastavnici motivirali, a neki predmeti me baš zanimaju pa je tu bila želja za učenjem«, priča Sara.

To podrazumijeva dodatne sate uz školske obveze, a kako Sara kaže »bude ponekad i naporno i teško, ali kad znam da će to doprinijeti mom uspjehu, nekom zacrtanom cilju i da ću na kraju znati da se moj rad isplatio, onda sve ima smisla«. Dodaje kako u slobodno vrijeme voli čitati i ovog ljeta je čeka nekoliko naslova, te voli gledati filmove, a vjerovali ili ne voli, raditi i kućne poslove...

Zahvaljujući natjecanjima i uspjesima, Sara je imala priliku i putovati, upoznavati region i družiti se s prijateljima. Bila je i predanimator na ovogodišnjem *Oratoriju*, a aktivna je i u svojoj župi u Đurđinu.

Tijekom viših razreda osnovne škole Sara se natjecala i postigla uspjeh iz sljedećih predmeta: matematike, tehnike i tehnologije, informatike i računalstva, biologije, geografije, likovne kulture, hrvatskog jezika i srpskog kao nematerinjeg jezika. Uz sve to sudjelovala je i osvajala prve nagrade i u kvizu *Čitanjem do zvijezda*, u *Nacionalnom kvizu za poticanje čitanja*, *Čitam i skitam*, na Smotri recitatora, na likovnom natječaju za Gerardovo, te na brojnim aktivnostima hrvatske zajednice.

Sara je upisala Gimnaziju *Svetozar Marković* – opći smjer i kako je rekla očekuje da će biti puno manje slobodnog vremena, budući da će morati putovati, ali i puno više učiti.

»Sigurno će to biti velika promjena, ali me veseli i društvo i škola i vjerujem da će sve biti dobro«, kaže ona.

S njom u razred ići će i Borna Dulić koji je također upisao opći smjer u Gimnaziji. Borna je svih osam razreda osnovne škole bio skroz odličan, te je tako i nositelj diplome Vuka Karadžića, no, kako nam je rekao, nedostajalo mu je 4 boda da bude i učenik generacije u školi *Ivan Milutinović* u Subotici, u koju je išao iako živi u Tavankutu. Borna je drugo dijete u obitelji **Ljubice i Ivica Dulića** iz Tavankuta, te ima starijeg brata **Fabijana**.

I Bornu krase brojne nagrade, uspjesi i priznanja, a kako sve to postiže?

»Volim, a sada mislim i da znam dobro rasporediti svoje vrijeme, pa mi nije problem organizirati sve. Uvijek sam mogao stići i na folklor u HKPD *Matija Gubec* u Tavankutu, pa i na probe Dječjeg i Velikog orkestra u HGU *Festival bunjevački pisama*, te i učiti i ispuniti sve školske obveze«, priča nam Borna, koji je tijekom osnovne škole (viših razreda) postigao zavidne rezultate. Natjecao se iz matematike, hrvatskog jezika, biologije, povijesti, glazbene kulture i srpskog kao nematerinjeg jezika. Uz to, tu



su i izvannastavne aktivnosti gdje su se uspjesi samo nizali. Uz spomenute predmete, Borna je sudjelovao i na Smotri recitatora, kvizu *Čitanjem do zvijezda*, u *Erazmus+* projektu gdje su obrađivali temu *korijeni – kako smo se igrali*, uz to Borna svira i tamburu, te je s orkestrom osvojio brojne nagrade na raznim natjecanjima tamburaša, a pleše i u mjesnom HKPD-u *Matija Gubec*.

»Od prvog razreda osnovne škole uvijek su me mama i tata podržavali i gurali da učim i radim. Nisam nikada imao problema s učenjem, ali uvijek postoje momenti kada je teško. Ustrajao sam i zbog toga sam danas ovdje gdje jesam. Nadam se da ću i u srednjoj školi uspjeti sve sustići, a vjerujem da ću se i u društvu uklopiti, iako ćemo mi dečki biti manjina«, kaže Borna.

Ž. V.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem višenamjenski poslovni prostor u BiH, RS Srpska, Istočno Sarajevo u centralnoj gradskoj »A« zoni na šetnici Dr. M. Lazića, veličine 100 m² + 35m², idealan za predstavništvo kompanija, organizacija ureda ili automatskih kazina iz Srbije, Hrvatske, Mađarske. Kontakt email: lindov@yahoo.com ili viber: +964-781-891-68-75.

Prodaje se trobrazdni plug (14 cola) obrtač *regent* fiksno s predplužnjacima i 2 crtala i 2 kotača u radnom stanju (2.200 eura). Telefon: 064-228-11-00.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

SOMBOR - Prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025-5449220; 064-2808432.

Potrebne njegovateljice s europskim papirima za njemačku agenciju. Prijava na zdravstveno osiguranje dok radite. Ne plaćate proviziju. Plaće su za slabije znanje njemačkog jezika od 1.500 eura, a za bolje od 1.800 pa više.

Ja sam uz vas 24 sata dok ste na šteli. Sva pitanja i prijave možete poslati putem WhatsAppa ili Vibera. +381-63-708-05-60. Budite i vi dio našeg tima. Jovanka

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

Izdajem u najam poslovni prostor – 320 m², uži centar – Apatin – Ulica svetog Save 25
Pogodno za auto salon ili trgovinu. Ukupna površina s dvorišnim dijelom – 700 m²
Tel: 063/738-97-85

Prodajem njivu u Mišićevu površine 2 katastarska jutra, 14.000 eura. Informacije na telefon 064/300 76 14.

Prodajem nepokretnost površine 4.516 m² u Rudanovcu u okviru Nacionalnog parka »Plitvička jezera«, po cijeni od 165.829,00 eura. Informacije na telefon 063/888 71 34.

Prodajem mrežice za mlade voćke 270 komada, veličine 56 cm x 20 cm. Cijena 30 din/kom. Telefon: 064/9738601.

JKP Vodovod i kanalizacija Subotica apelira na racionalno korištenje vode za piće

Jedna od karakteristika toplinskih valova je temperatura iznad 35°C. Tijekom takvih dana se, posebice u večernjim satima, značajno povećava potrošnja vode



iz vodovodnih sustava. U cilju održavanja neprekinute vodoopskrbe, JKP Vodovod i kanalizacija Subotica skreće pažnju korisnicima da u takvim razdobljima vodu koriste isključivo namjenski i da se, koliko je god moguće, uzdržavaju od uporabe vode u bilo koje druge svrhe osim za piće, kuhanje i održavanje čistoće za očuvanje

zdravlja. Neadekvatna uporaba vode može u nekim dijelovima vodovodne mreže dovesti do pada tlaka ili čak i do nestašice vode.



Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji

VAŽI DO 30. 7. 2024.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a Vladimir Nator iz Stanišća emitira se na valovima Radio Fortuna, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTI te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sati i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Očuvanje identiteta

Moje splitsko iskustvo

Smatram, a u posljednje vrijeme često i dajem savjete u smislu da sami kreiramo stvari i okolnosti koje nam se događaju. Osobito u situacijama kada se ljudi žale kako eto, život nije fer. Slažem se s tim jedino u situaciji kada je u pitanju bolest i kada ljudi obole. Iako, i tu ponekad mislim kako da nismo sebe doveli u neke toksične okolnosti i odnose, možda ni ta bolest ne bi našla prostora da se prikrade.

Da ne bih u ovom, meni veoma dragom trenutku i temi pisanja, otišla u nekom drugom smjeru i time skrenula pažnju s važnosti koje želim podijeliti, završit ću sa zaključkom u samom uvodu da nije sve ni crno ni bijelo, postoji ta sredina u kojoj većinu stvari sami kreiramo, većinu odnosa sami dopuštamo, ali se događaju te neke stvari, trenuci i prilike, koji nas pronađu bez da smo ih tražili i onda se zapitamo zašto ih nismo tražili.

Nekim svojim zalaganjima, interesima i željama, dobila sam priliku biti dio hrvatske zajednice u Vojvodini. Naravno, nije to samo do mene, ima nešto i u korijenima. Uglavnom, to moje pripadanje hrvatskom narodu i ljubav prema Republici Hrvatskoj, dodijelili su mi privilegij da budem odabrana među učitelje, nastavnike i odgojitelje koji će sudjelovati na Međunarodnom stručnom skupu za odgojitelje, učitelje i nastavnike hrvatske nacionalne manjine i iseljeništva, koji je održan prethodnog tjedna u Splitu. Nekako mi na samom početku radovanja uopće nije bila bitna informacija o tome tko će sve biti sudionici koji idu iz Srbije. Čak mi je bilo sjajno što gotovo nikoga ne poznajem. U posljednje vrijeme mi to prija jer mi pruža mogućnost moje individualnosti i prostora za osamiti se.

Želim to na kratko opozvati jer mi se dogodilo da sam upoznala, neke malo bolje jer sam ih prethodno poznavala, a neke ispočetka, četrnaest divnih duša, nastavnika, učitelja, odgojitelja, ali prije svega Hrvata željnih i istrajnih u želji da svoje porijeklo, svoj jezik, kulturu i svoje predanje čuvaju, njeguju i šire dalje.

Ono što mi je još posebnije je to što su oni veliki i kada se sve pobrojano skloni sa strane jer su prije svega ljudi, spremni da svakog dana i u svakoj situaciji budu onakvi kakvi jesu. U smislu, nije tu bilo sujete ili kakve nadmenosti... ma ničega što ova, pomalo iskrivljena stvarnost današnjice, nudi na svakom koraku. Svi su sve upijali željni novih saznanja, kontakata i novih pomicanja.

Ovaj tekst mi je teže napisati nego druge tekstove o predjelima jer nosi dozu očekivanja, ali ne od tih ljudi nego od same sebe. Kada se nekim oduševite na ovakav

način na koji sam se ja oduševala mojim kolegama, onda očekujete da ćete uspjeti to oduševljenje prenijeti bar upola onoliko koliko ste ga sami osjetili. Međutim, to ne ide ni malo lako. Kako da dočarate nekome koliko je nastavnik **Zoran** smiren i zabavan, pričljiv, a toliko odmjeren u odabiru riječi, koliko su nastavnici **Branko** i **Mladen** tihi, a istovremeno glasni u svojim spoznajama i izjavama ili koliko uspješno nastavnica **Iris** odgovara na izazove koje pred nju stavljaju sve okolnosti. Koliko vjeroučiteljica **Ana** ima baš onu dozu transparentnosti i staloženosti u svojoj umjerenosti i pribranosti. Pored svih njih osjećam se siromašno u raskoši misli, želja i ideja koje imam. Ne



znam ni sama, uz svoje umijeće kazivanja, opisati koju i koliko divnu energiju nose učiteljice **Milena**, **Elena** i **Nenvena**, koju dozu znanja i iskustva prenose obje **Marije** našeg malog tima, koliki su doprinosi učiteljice **Tamare** i koliko staloženo nosi svoj entuzijazam u ideji koju svi zastupamo. Nova dimenzija bliskosti mi se dogodila s odgojiteljicama i s upoznavanjem **Dejane** i **Dajane**, utemeljivačima koji svojom brižnošću ali i djetetom u sebi, tabaju put koji mi kasnije razgaljujemo. I svi nose svoje priče, upakirane i sklonjene probleme da ne remete misiju koju smo odabrali. Veliku zahvalnost dajem **Nataši** koja nas je sve organizirala i okupila, koja svojom snažnom vizijom nesebično ulaže energiju u našu zajednicu. I naravno, veliko hvala HNV-u što nas pronalazi, prihvaća i podržava baš onakvima kakvi jesmo.

A mi svi možemo biti ponosni na to što upravo na naše najmlađe i najveće dragocjenosti koje jedan narod može imati, utječu ovakvi ljudi.

Gorana Koporan

Zoran Vujović, nogometna legenda *Hajduka*

Igrač za sve pozicije u momčadi



Kada ste počeli igrati u *Hajduku*?

Bilo je to jako davno, brat blizanac **Zlatko** (također proslavljeni nogometaš *Hajduka* i reprezentacije Jugoslavije op.a) i ja počeli smo igrati bosu na starom *Hajdukovom* placu. Prvi tre-

Hajduk

Najdraži susret u *biloj* majici bio mi je onaj u finalu kupa Jugoslavije protiv *Crvene zvezde* u sezoni 1983./84. kada smo osvojili pobjednički trofej (2:1 u Splitu, 0:0 u Beogradu).

ner nam je bio **Milivoj Buterer**, koji nam je dao tzv. nogometnu abecedu ophodeći se prema nama kao drugi otac.

Vaš nogometni talent je ubrzo uočen od strane stručnih ljudi u klubu, a nakon što ste prošli cijelu omladinsku školu *bilih* ubrzo je stigao i službeni debi za prvu momčad.

Imali smo veliku sreću što smo uvijek bili okruženi dobrim trenerima koji su nam dali i usadili onu dobru nogometnu bazu iz koje smo se kasnije formirali za ulazak u svijet profesionalnog nogometa. Isprva sam bio na klupi za pričuve pa bih ulazio po pet-nestak minuta, ali sam nakon ozljede jednog od suigrača dobio priliku da susret započnem u startnoj postavi. Ako se dobro sjećam, bilo je to protiv *Partizana* u nogometnom kupu, kada me je trener **Mičo Duvančić** pustio na teren od prve minute.

Cijelu nogometnu karijeru ste izvorno igrali na poziciji braniča ali ste, po potrebi, bili tzv. all round igrač.

Reprezentacija

Zoran Vujović je za A reprezentaciju Jugoslavije igrao na SP u Španjolskoj 1982., na Olimpijadi u Moskvi 1980. i Mediteranskim igrama u Splitu 1979. godine. U razdoblju od 1979. do 1989. nastupio je 34 puta i postigao 2 gola.

Ovoga tjedna je svakako glavna nogometna vijest u svezi *Hajduka* dolazak **Ivana Rakitića**, proslavljenog nogometaša *Barcelone* i *Seville*, te više od stotinu puta reprezentativca Hrvatske. Ali i prije njega su mnoga velika imena igrala u 'biloj majici majstora s mora'. Jedan od njih, legenda *Hajduka*, je i naš sugovornik **Zoran Vujović** koji je s uspjehom deset godina (1976. – 1986.) igrao i za svoj voljeni klub i za reprezentaciju (1979. – 1989.) nekadašnje zajedničke države.

Na kojim ste sve još pozicijama igrali?

Mi smo u ono vrijeme bili nogometno formirani i osposobljeni za igru na svim pozicijama u momčadi. Budući da smo brat i ja bili vrlo brzi a on je bio brži primjerice na 50m, njemu je bilo predodređeno mjesto u navalnom redu. S druge strane ja sam bio brži na 100m pa sam tako po vokaciji bio branič. No, u mnogo susreta prve momčadi *Hajduka* zaigrao sam i na mjesto štopera, u veznom redu i na koncu znao sam igrati i napadača. Jednom sam tako morao zamijeniti ozlijeđenog brata Zlatka, trener nam je bio **Pero Nadoveza** koji mi je rekao kako moram igrati u navali jer nema koga drugog staviti. Zaigrao sam i postigao pogodak u pobjedi od 2:1.

Pored zavidne domaće ostvarili ste i uspješnu inozemnu karijeru. Gdje ste sve vani igrali?

Brat i ja smo cili život bili zajedno pa smo nakon *Hajduka* skupa zaigrali u Francuskoj. Isprva u Bordeauxu, a potom i Cannesu. Potom sam se ja vratio natrag za Jugoslaviju i odigrao jednu sezonu u *Crvenoj zvezdi* da bi se opet vratio u Francusku, gdje sam igrao u Cannesu i Nici do 1993. godine kada sam i službeno okončao profesionalnu karijeru.

D. P.

Olimpijada

U petak, 26. srpnja u Parizu počinju 33. ljetne olimpijske igre, a glavni grad Francuske je po drugi puta u svojoj povijesti (1924.) domaćin najvećem svjetskom sportskom događaju. Sve do svečanog zatvaranja koje je prema službenom programu predviđeno za 11. kolovoza, na igrama će nastupiti, prema nepotpunim podacima, više od 10.500 sportaša iz cijeloga svijeta koji će se natjecati u 329 sportskih aktivnosti u 32 službena sporta. Natjecanja će se odvijati u još 16 francuskih gradova, a jedna sportska aktivnost je planirana i na Tahitiju. Hrvatsku će na Ol u Parizu 2024. predstavljati 73 sportaša i sportašica (58-15) a ukupno hrvatsko izaslanstvo broji 157 osoba.

POGLED S TRIBINA

Ivan Rakitić

U nedjelju, 21. srpnja tisuće vjernih navijača *Hajduka* dočekale su **Ivana Rakitića** na Poljudu. Na ovaj simbolični način geste koja oslikava zahvalnost za njegovu odluku da karijeru nastavi u poznatom splitskom klubu pozdravili su najtrofejnijeg nogometaša koji je ikad potpisao za 'majstore s mora'. Podsjetimo, tijekom svoje izvanredno uspješne profesionalne karijere Ivan Rakitić

je igrao za *Basel* (ŠVI), *Schalke 04* (NJE), *Sevillu*, *Barcelonu* (ŠPA) i *Al-Shabab* (SA). Na reprezentativnom planu je odigrao 106 susreta za Hrvatsku i postigao 15 golova, a bio je jedan od najvažnijih karika u uspjehu Hrvatske na Svjetskom prvenstvu u Rusiji 2018. godine kada su *vatreni* osvojili drugo mjesto. Popis njegovih klupskih uspjeha je doista impozantan i praktično je osvojio sve što se osvojiti moglo: Liga prvaka (Barcelona), dvostruki osvajač Europske lige (Sevilla), četiri osvojene La Lige (Barcelona), četiri Kupa Kralja, dva španjolska Supercupa, jedno Svjetsko klupsko prvenstvo, a slavio je i u švicarskom i njemačkom nogometnom Kupu. Sve navedeno, s punim pravom, čini ga najuspješnijim hrvatskim nogometašem 1. HNL u povijesti (kada zvanično i zaigra za *bile*). U *Hajduku* je 'zadužio' majicu s brojem 11, a svi navijači *bilih* iskreno se nadaju i očekuju od Ivana Rakitića da ih u nastupajućoj sezoni zauvijek 'zaduži' svojim partijama na nogometnom terenu. Podrške s tribina i oko njih zasigurno neće nedostajati jer u trenutku pisanja ovoga teksta *Hajduk* ima 114.042 registrirana člana. Nakon Rakitićeva dolaska taj broj će, bez sumnje, zasigurno još rasti!

D. P.

Foto: Hina



Umotvorine

- * Sitna riba se na kruh hvata.
- * Dobar čovjek uvijek ostaje početnik.
- * Jezik kosti nema, ali kosti lomi.

Vicevi, šale...

- Kako ću te prepoznati?
- Niska sam i krupnija, imam bubuljice i nosim naočale. A ti?
- Ja neću doći...
- Zašto si zaključala telefon? Što kriješ?
- Ništa.
- Koja je šifra?
- Datum naše godišnjice.
- Aha, OK.
- Pa utipkaj.
- Ne treba, vjerujem ti.

Mudrolije

- * Razlika između gluposti i genijalnosti je to što genijalnost ima svoje granice.
- * Životna tragedija je ostarjeti prerano i postati mudar prekasno.
- * Postoje samo dvije vrste ljudi – pravednici koji se smatraju grešnicima i grešnici koji se smatraju pravednicima.

Vremeplov – iz naše arhive

Seminar bunjevačkog stvaralaštva, Tavankut, 2014.



Didine pripovitke (iz knjiga Balinta Vujkova)

Sam se saranjiva

Dida, starešina kuće već saživio svoje kad mu u čeljad udarila nika opaka linost. Kori dida, kara dida, moliće, kumiće dida, al pomoći nema. Kuća krenila u propast, niko se ne stara.

– Jesam ja lud da to dalje gledam kad mi je baš svedno: umro danas, a umro sutra.

Dositio se dida kako će se najlakše otrest nevolje. Uspentro se na dud, štrandžicu pribacio priko vrata i skoči s grane da se lipo obisi. U čestitoj kući se lako i obisit, al u ovakoj i štranga trula, pa se prikinila i dida sletio na zemlju ko anđelak s krilima. Samo se malo više zaušiljo i tako puko da se onesvisti.

Ukućani sve to gledaju, al niko da će poč u pomoć. Ne miču se oni, ne miče se ni dida. Jedared će jedan:

– Znete vi da je taj mrtav. Mora da je slomio vrat.

– Mrtav, još kako mrtav!

Kako je rič pala, ukućani se počeli čistit iz kuće. Niko ne kaže ništa, a svi biže da ne bi morali mrtvo tilo sklanjati.

Prid samu noć dida došo sebi. Otvorio oči, sve vidi, sve čuje al se ne miče. Ne zna on šta se s njim dogodilo, već misli šta mož mislit.

– Gle-gle, mrtav sam, a budan sam. Pa još na zemlji! Ovi moji su se valjda opet provridnili kad su me skinili sa štrange.

Mislio on šta mislio, al se u kući niko ne javlja ni sutradan ujutru. Leži dida tako na suncu i do podne, a u kući ni glasa. Sav se upario, ogladnio, a još više na žegi ožednio, pa će dida jedared:

– Ima l tu koga živog da jednom poštenom mrtavcu doda čašu vode?

Nek on viče, al niko ne sluša.

– Pa jel to red da mrtac radi?! – opet će dida u razgovor.

Opet niko da se javi.

– Nije red ni da se jedan pošten mrtac upari i naduje na ovom suncu!

Dida lipo ustane, pokupi jaja po guvnu, ispeče dobru kajganu, i kad se okripio, misli se on svojom mrtačkom glavom: niko mene neće ni saranit, makar me crvi načeli. Nema šta drugo, već skovo sebi mrtački kovčeg, udesio križ, pa pridveče to na jedno rame, ašov i motiku na drugo i krene lipo u groblje.

Po selu se već davno raščulo da se dida obisio, pa kad su ljudi vidili mrtavca kako se naoružo, niko ne pita ni rič već se dali u bižanje ko da njim je vatra za petama. Sve se prikošeđivaju jedan priko drugog, a ispid svi biže didina čeljad. Didi nije ni na kraj pameti da su se ustravili od mrtavca već mu je pamet na staroj nevolji, pa poviče svojoj čeljadi:

– Dico moja, ta ne bojte se, ne tražim ja nikaki velik poso! Evo ja ću sebi i raku iskopat, lipo ću u nju i leć, vi me samo baš zatrpajte zemljom, da me tice ne načmu ovako mrtvog.

Hrvatske narodne pripovijetke iz Vojvodine, 1960.

Rič po rič

Piše: Željko Šeremešić

Falinka

Evvo Baka Janja i druge oma ujutru poitile na klupčicu. Sam što j misa završila, ni užinat već oma na klupčicu. Strina Evča poručila priko majke da znam i ja doć. Šta ću, odsičem kalotinu kruva, namastim ju, posoljim i popaprim ju, latim krastavac sa sunca, nikako pod ruku metnem moj stolčac pa do klupčice. Tama se smišćam, strina Evča počimnje: »Čeljadi, ta jeste gledali i slušali nanom sokoćalu od televizije šta divanu. Čeljadi, mlogo šta na svitu vala koda j stalo. Napravila se nikaka falinka na tom nikakom 'programu', 'internetu', jel kakoli se već moderno kaže i ta falinka na tim čudima sustavila mlogo šta. Ote falinke stale mloge bolnice, avijoni, banke, sto i fodbal, dućani stali. Stalo al se oma opravilo. Ta nismo ni trepnili. Za tri, četir dana se opravilo. Oću kazat krenila se opravljat falinka. I tiraj dalje. Tako sam ko razumila. Čeljadi, kako j to sve ošlo naprid. Sase pokvari što skoro cili svit hasnira a opravi se da ne trepneš. Kaki su to indžiliri sade kad možu čakskom i taku falinku opraviti?«. Baka Janja namišća maramu ko uvik kad će štagod kazat pa će: »Evča, sam da ti kažem da sam i ja gledala i slušala sve što i ti. Bome ja na to sve malo drugojačije gledim. Falinka ko falinka čeljadi al da svit stane zbog jedne falinke, da u bolnice doktori ne možu radit, da ne moć stić di si krenio jel ne možu avijoni letit, da u banke ne mož podić novaca kad ti se oće, u dućan it vašarit ako ti triba i šta sve još ni. Cigurno j tu još mlogo šta stalo sam što nam ne stignu a i ne smiju kazat. E to ni ljudski. Ta došlo mi da mi žo i oni navijača što možda neće fodbal moć gledat jel ne možu karte kupit. E sve to zbog jedne falinke. Kadgod bi rekla da to sam kod nas ima falinki, pa još taki. Sade vidim i u svitu ima. I to kaki. Evča još sam fali da naspomeneš i ovu našu 'demokratiju' što ju sami faljimo. Pa ajd još da kažeš da i ona ima falinku kaku, da od nje mož nastradat. Pa da i nju triba opraviti. Još bi ti i pofaljila. No tako čegagot se ti ne znaš sitit«. Baka Manda divani da j i ona načula štagod od te falinke. Al objašnjava: »Ta mi smo mali, sirotinja što j i dragom Bogu teška. Ta falinka koda j čula sve to pa ni ni došla do nas. Taki smo da ni fallinka za nas ne mari, ni ona nas neće. A kad se bolje prošudiram možda j i za nju bolje, možda bi od nas još više pofaljila. Al kad se još bolje prošudiram vidim da i ja svašta divanim, koda sam ludi gljiva jila, sam bi nam i kaka fallinka još tribala. Bolj da ćutim da vrag ne čuje«. Baka Marica nastavlja: »Čeljadi, kako ja vidim to koda kogod sve namišća u svitu. Ta svi znu da svitem vladu veliki, jel države jel kako moderno kažu 'firme', 'kompanije'. Isti to vrag. I mogla bi cigurirat da onda kad tu dođe do kake falinke onda oma bude kaki rat jel triba kogagod kaznit jel štagod pristane radit jel štagod nestane. E sad šta j ono od čega se ja najviše plašim? Jeste i se vi zamislili otkal falinka? Jel sam došla tako sama od sebe? A da ju možda kogod ni smislio pa napravio, podmistio što b rekli? Jel kako vidim od svake falinke mlogi imu štete al bome cigurno kogod vuče i korist«. Baka Tonka kaže da ništa ni čula od te falinke al objašnjava da cigurno onima sa većom gibanicom, deljim budjelarem lakše podnet falinku. A šta ću ja neg ćutit. U falinke se ne razumim al majka kaže da se protiv svake falinke triba moljit, ako triba i misu dat.

U NEKOLIKO SLIKA

Posjet ministra Grlića Radmana Srbiji





Bijeli grah s valjušcima

Zahvaljujući ljubaznim i agilnim članicama Hrvatske čitaonice *Fischer* iz Surčina koje je okupila predsjednica **Katica Naglič** i koje su dva puta jela specijalno pripremale za naš KuHaR, prikupili smo stare recepte iz Surčina. Neka smo već objavili u ovoj rubrici, a još nekoliko recepata ostalo je za naredne brojeve *Hrvatske riječi*.

Danas vam preporučujemo bijeli grah s valjušcima koji je pripremala **Ružica Čačić**.



Sastojci:

3 do 4 glavice crnog luka
do pola kilograma bijelog graha
mast
mrkva
peršun
krumpir
jedna jušna lica aleve paprike
sol
2 krumpira
2 jajeta
300 grama brašna





Priprema:

Grah se stavi u vodu da prokuha. Dovoljno je samo da baci ključ.

Luk se očisti i nareže na sitno i dinsta na malo masti. Doda se oko decilitar vode i stavi da sve još malo krčka. Na dinstani luk doda se prokuhani pasulj ocijeđen od vode, mrkva, peršun, nalije vodom (oko litar) i ostavi da se kuha. Pri kraju, kada je grah skoro kuhan, dodaju se dva krumpira izrezana na kockice. Krumpiri se dodaju da bi dali gustinu, jer se grah ne zapržiava.

Dok se grah kuha mijese se valjušci. U dva jajeta umijesi se 200 grama brašna, a ostatak brašna koristi se pri miješenju. Razvije se tijesto, što tanje. Valjušci se kidaju i zakuhavaju u pasulj. Na kraju se doda alea paprika koja daje boju grahu i sve se još malo ukuha.



KuHaR tradicionalnih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.



JEDNOM POLISOM pokrijte 5 rizika



Osigurajte sebe, svoj automobil i putnike u njemu samo jednom polisom

Maksimalan oprez u vožnji, briga o automobilu i ljudima u njemu nekada nisu dovoljni da nas zaštite od nepredviđenih okolnosti poput kvara vozila, loma stakala i prirodnih rizika. Bilo da ste na odmoru ili službenom putovanju, uz polis **Paket 5+ Milenijum osiguranja** nećete morati da brinete zbog okolnosti koje nisu pod Vašom kontrolom.

Ovom polisom osigurate se od **pet najčešćih rizika** i obezbediti:

1. Osiguranje od loma stakala na putničkom vozilu;
2. Osiguranje putničkog vozila od oštećenja usled prirodnih rizika;
3. Osiguranje lica u putničkom vozilu od posledica nesrećnog slučaja – nezgode;
4. Pomoć na putu;
5. Zamensko vozilo.



www.mlos.rs

011/ 715 23 00



RADIO MARIJA

Kršćanski glas u vašoj kući!

FREKVENCJE:

NOVI SAD 90,0 MHz

SUBOTICA 90,7 MHz

SOMBOR 95,7 MHz

NIŠ 102,7 MHz



www.radiomarija.rs



@Radio.Marija.Srbije



@radiomarijasrbije

KONTAKT:

Ured: 024/600-099

Program: 024/600-011

SMS: 063/598-441

Slušajte nas i na aplikacijama:



Radio Marija Srbije

Radio Maria play



ILI-ILI

AKCIJA

Priključenje **BESPLATNO**

+ Birate između:

- 6 meseci po **1 dinar** ili
- 12 meseci sa **50% popusta**

AT

Astra
Telekom

011 44 22 009



100 godina kapele sv. Ane u Gornjem Tavankutu



Devetnica sv. Ani

od 17.7. do 25.7. svaku večer u 19 sati u
kapeli molimo krunicu i pobožnost sv.
Ani



26.7.2024.

sveta misa u 19 sati
prigodan program nakon mise



28.7.2024.

biskupska misa u 10.30 sati
predvodi subotički biskup
Msgr. Ferenc Fazekas

sv. Ana, moli za nas!